

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
АРТМЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІВЕНТ-ТЕХНОЛОГІЙ

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр
на тему:

**ВИЯВЛЕННЯ І ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ КУЛЬТУРНОЇ
СПАДЩИНИ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ
ДОМІНАНТ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ГРОМАД**

Виконала:

студентка II курсу магістратури,
група МКД-11-23з
спеціальності 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності»

Степанова Віта Володимирівна

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Шевченко Наталія Олександрівна

Рецензент:

кандидат культурології, доцент
Зараховський О. Є.

Допущено до захисту:

протокол засідання кафедри

№4 від 20 листопада 2024 р.

в.о. завідувача кафедри артменеджменту

та івент-технологій

_____ **Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА**

Київ – 2024

АНОТАЦІЯ

Степанова В.В. Виявлення і популяризація елементів культурної спадщини України як основа соціокультурних домінант розвитку місцевих громад. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Об'єкт дослідження – потенціал елементів нематеріальної культурної спадщини, що мають значення соціокультурних домінант місцевих громад.

Предмет дослідження – механізми виявлення і популяризації елементів культурної спадщини України, як основи формування туристичної привабливості регіонів.

Мета кваліфікаційної роботи - дослідити концептуальні підходи до створення культурного простору на основі використання культурної спадщини, проаналізувати стратегії розбудови соціокультурної інфраструктури в контексті розвитку креативних індустрій та напрями розвитку туристичного потенціалу українських регіонів на прикладі освоєння локальної культурної спадщини Вінницької області

У кваліфікаційній роботі розкрито роль міжнародних і державних інституцій в правовому забезпеченні виявлення елементів культурної спадщини; проаналізовано новітні технології збереження культурної спадщини як визначальний чинник соціальної і культурної інтеграції України у європейську спільноту. Авторка досліджує закордонний досвід популяризації елементів культурної спадщини засобами міжнародних проектів та визначає інноваційні моделі освоєння локальної культурної спадщини в Україні. У роботі розглянуто приклади посилення конкурентних позицій місцевих громад в контексті активізації різновидів фестивальної діяльності та розвитку подієвого туризму й визначено потенціал ресурсів локальної культурної спадщини як чинника модернізації соціокультурної сфери об'єднаних територіальних громад на прикладі Якушинецької громади Вінницької області.

Ключові слова: використання культурної спадщини, соціокультурні домінанти розвитку місцевих громад, диверсифікація напрямів розвитку туристичного потенціалу українських регіонів

ANNOTATION

Stepanova V.V. Identification and popularization of the cultural heritage of Ukraine elements as the basis of socio-cultural dominants of the development of local communities. – Qualification work in the form of a manuscript.

The object of research is the potential of elements of intangible cultural heritage that are important socio-cultural dominants of local communities.

The subject of the study is the mechanisms of identification and popularization of elements of the cultural heritage of Ukraine as the basis for the formation of the tourist attractiveness of regions.

The purpose of the qualification work is to explore conceptual approaches to creating a cultural space based on the use of cultural heritage, to analyze strategies for developing socio-cultural infrastructure in the context of the development of creative industries and directions for the development of the tourist potential of Ukrainian regions using the example of the development of local cultural heritage of Vinnytsia region

The qualification work reveals the role of international and state institutions in the legal provision of identification of elements of cultural heritage; analyzed the latest technologies for preserving cultural heritage as a determining factor in the social and cultural integration of Ukraine into the European community. The author explores foreign experience in popularizing elements of cultural heritage through international projects and identifies innovative models for developing local cultural heritage in Ukraine. The paper examines examples of strengthening the competitive positions of local communities in the context of activating various types of festival activities and developing event tourism, and identifies the potential of local cultural heritage

resources as a factor in modernizing the socio-cultural sphere of united territorial communities using the example of the Yakushynets community of Vinnytsia region.

Keywords: use of cultural heritage, socio-cultural dominants of local community development, diversification of directions for developing the tourist potential of Ukrainian regions

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. Концептуальні підходи до створення культурного простору на основі використання культурної спадщини	
1.1. Роль міжнародних і державних інституцій в правовому забезпеченні виявлення елементів культурної спадщини	..12
1.2. Новітні технології збереження культурної спадщини як визначальний чинник соціальної і культурної інтеграції України у європейську спільноту.	..18
<i>Висновки до першого розділу</i>	..27
РОЗДІЛ 2. Стратегії розбудови соціокультурної інфраструктури в контексті розвитку креативних індустрій.	
2.1. Закордонний досвід популяризації елементів культурної спадщини засобами міжнародних проектів.	..29
2.2. Інноваційні моделі освоєння локальної культурної спадщини в Україні.	..37
<i>Висновки до другого розділу</i>	..49
РОЗДІЛ 3. Диверсифікація напрямів розвитку туристичного потенціалу українських регіонів на прикладі освоєння локальної культурної спадщини Вінницької області	
3.1. Посилення конкурентних позицій місцевих громад в контексті активізації різновидів фестивальної діяльності та розвитку подієвого туризму	..52

3.2.	Потенціал ресурсів локальної культурної спадщини як чинник модернізації соціокультурної сфери об'єднаних територіальних громад	..63
	<i>Висновки до третього розділу</i>	..80
	ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	..82
	Список літератури	..86
	Додатки	..94

ВСТУП

Актуальність. Сучасний період творення української держави відзначається розвитком нових тенденцій в національному культурному просторі, відродженням раніше забутих традицій, особливо на локальному рівні, переосмисленням ролі історичних постатей і подій, переоцінці наявних природних і культурних ресурсів, що для більшості українських регіонів стає можливістю створити нові стратегії для економічного, соціального і культурного піднесення та спрогнозувати довгостроковий розвиток території. Використання культурної спадщини, в цьому контексті, стає ресурсом культурного і туристичного розвитку територіальних громад, зміни управлінських практик, оптимізації процесів залучення місцевого населення до співпраці з різними культурними спільнотами. Культурна спадщина відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні ідентичності окремої соціальної групи та особистості. Взаємне розуміння і визнання цінності елементів культурної спадщини у різних громадах допомагає в проведенні міжкультурного діалогу і виховує взаємну повагу до інших способів життя.

Культурна спадщина України – це не лише скарбниця нашої історії, а й потужний двигун для розвитку економіки. Збереження пам'яток та традицій відкриває двері для туризму, створює нові робочі місця і зміцнює національну ідентичність. Однак, для цього необхідна активна участь місцевих громад та влади, які повинні інвестувати у збереження та популяризацію культурних цінностей.

У світі, де все більше стираються культурні межі, збереження нематеріальної культурної спадщини стає для України стратегічно важливим завданням. Адже саме унікальні традиції, звичаї та обряди формують нашу національну ідентичність і відрізняють нас від інших народів. Отже, вивчення, аналіз і оцінювання культурної спадщини, особливо на локальному рівні, є необхідною й важливою умовою планування розвитку громад, що визначає актуальність дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи - дослідити концептуальні підходи до створення культурного простору на основі використання культурної спадщини, проаналізувати стратегії розбудови соціокультурної інфраструктури в контексті розвитку креативних індустрій та напрями розвитку туристичного потенціалу українських регіонів на прикладі освоєння локальної культурної спадщини Вінницької області

При написанні магістерської роботи було поставлено наступні **завдання**:

1. Розкрити роль міжнародних і державних інституцій в правовому забезпеченні виявлення елементів культурної спадщини;
2. Проаналізувати новітні технології збереження культурної спадщини як визначальний чинник соціальної і культурної інтеграції України у європейську спільноту;
3. Дослідити закордонний досвід популяризації елементів культурної спадщини засобами міжнародних проектів;
4. Визначити інноваційні моделі освоєння локальної культурної спадщини в Україні;
5. Розглянути приклади посилення конкурентних позицій місцевих громад в контексті активізації різновидів фестивальної діяльності та розвитку подієвого туризму;
6. Визначити потенціал ресурсів локальної культурної спадщини як чинника модернізації соціокультурної сфери об'єднаних територіальних громад на прикладі Якушинецької громади Вінницької області

Об'єкт дослідження – потенціал елементів нематеріальної культурної спадщини, що мають значення соціокультурних домінант місцевих громад.

Предмет дослідження – механізми виявлення і популяризації елементів культурної спадщини України, як основи формування туристичної привабливості регіонів.

Методологічну основу дослідження склали принципи науковості та об'єктивності, соціокультурного і полісистемного аналізу, що ґрунтуються на працях вітчизняних та зарубіжних науковців та використані для розгляду

ресурсів нематеріальної культурної спадщини українських регіонів, аналізу закордонного досвіду популяризації елементів культурної спадщини, напрямків діяльності міжнародних інституцій у сфері охорони культурної спадщини, охарактеризувати розмаїття локальних підходів до посилення конкурентних позицій на ринку туристичних послуг. Провідними методами дослідження виступають порівняльний і структурно-системний, описовий метод і контент-аналіз медіа-публікацій, що поширюються закладами культури, методи моделювання і культурного проектування, що дозволило виробити пріоритетні напрями взаємодії туристичної та соціокультурної діяльності в об'єднаних територіальних громадах.

Джерельна база та стан наукової розробленості теми.

При написанні магістерської роботи опрацьовано численні публікації, монографії та статті в періодичних виданнях, проаналізована нормативно-правова база забезпеченні виявлення та збереження елементів культурної спадщини на офіційних сайтах державних установ та інституцій, що регулюють різні аспекти функціонування сфери культурної спадщини, туризму, культурології тощо; державні, регіональні та місцеві галузеві програми та стратегії реалізації культурних проектів в умовах становлення глобального туристичного простору. Велике значення має науково-пошукова та науково-практична діяльність, спрямовані на одержання нової інформації про локальні об'єкти культурної спадщини, як важливого чинника соціокультурного розвитку місцевих громад. Особливості державної політики в сфері охорони культурної спадщини та роль міжнародних організацій у створенні культурної та туристичної інфраструктур, досліджуються в роботах таких авторів, як Ю. Древаль та Т.Каткова, С. Кот, Литовченко В., Дем'ян В. розглядають проблематику збереження культурної спадщини України крізь призму відновлення української нації та національної ідентичності. Визначальним чинником розвитку культури і туристичної галузі у повоєнний період називають культурну спадщину такі українські науковці, як Л. Корчевська, Н. Шевченко та А. Моца, С. Шевчук, Н.

Середа Н. До теми розробки інноваційних моделей освоєння локальної культурної спадщини звертаються у своїх дослідженнях

Особливості та перспективи розвитку фестивального та подієвого туризму у регіонах України в контексті відновлення традицій українського народу відображені в роботах таких авторів як Осіпчук А. С., Заєць В. М., Тищенко С. В.; алгоритм участі у міжнародних та вітчизняних програмах і проектах у сфері культури і креативних індустрій, як основи розумної стратегії розвитку малої території пропонують Гончарова К., Телеуця В., Снігирьова Л.; інноваційні підходи до популяризації елементів культурної спадщини та моделювання напрямів розвитку рекреаційної діяльності розглядаються в працях таких дослідників, як Берест П. М. і Приходько Л.Ф. Саме тому, підходи до використання об'єктів культурної спадщини, як домінант, що створюють додатковий капітал потенціалу окремих територій, мають вирішальне значення у посиленні культурної атрактивності і туристичної привабливості.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що переосмислено концептуальні підходи створення культурного простору на основі використання елементів локальної культурної спадщини, проаналізовано літературу визначеної теми на наявність ресурсів нематеріальної культурної спадщини з позиції створення нових видів фестивальної діяльності, що може стати основою для диверсифікації напрямів подієвого туризму та використання туристичного потенціалу українських регіонів для модернізації соціокультурної сфери об'єднаних територіальних громад. Поєднання традиційних та інноваційних технологій, креативних засобів та каналів популяризації культурної спадщини буде сприяти згуртуванню регіональних культурних менеджерів, що стане поштовхом до позиціонування Вінниччини як позитивного туристичного регіону.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що вони дають можливість подальшого вдосконалення змісту навчальних дисциплін та практичної підготовки менеджерів, що займаються популяризацією нематеріальної культурної спадщини, організації ефективнішої співпраці

представників органів влади та місцевих культурних активістів для розробки стратегій розбудови соціокультурної інфраструктури в контексті розвитку креативних індустрій та цільових програм використання культурної спадщини в контексті активізації різновидів фестивальної діяльності та розвитку подієвого туризму.

Апробацію результатів дослідження було здійснено шляхом оприлюднення досягнутих результатів на II Міжнародній науково-практичній конференції «У пошуках нових сенсів полікультурного світу повоєнний діалог культур». 16-17 травня 2024 року на тему: «Виявлення і популяризація елементів культурної спадщини України як основа соціокультурних домінант розвитку місцевих громад».

Структура роботи. Логіка дослідження зумовила таку структуру дипломної роботи: вступ, три розділи, висновки до кожного із розділів та загальні висновки, список використаних джерел (кількість – 83 найменування), додатки. Загальний обсяг дослідження склав 103 сторінок.

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

1.1. Роль міжнародних і державних інституцій в правовому забезпеченні виявлення елементів культурної спадщини

Міжнародні та державні інституції відіграють важливу роль у правовому забезпеченні процесу виявлення елементів культурної спадщини. Цей процес передбачає ідентифікацію, документування та оцінку об'єктів, що мають культурну, історичну чи археологічну цінність. Міжнародні інституції, формують загальні підходи та методики для виявлення культурної спадщини, створюють загальні стандарти та конвенції, які сприяють глобальному співробітництву в цій сфері. Державні інституції впроваджують ці норми на національному рівні, забезпечуючи правову базу для збереження культурної спадщини свого народу.

Поняття "культурна спадщина" стало широко використовуватися в українській науці після того, як наша країна підписала міжнародну угоду про охорону культурних цінностей. Ця угода, прийнята ЮНЕСКО у 1972 році, дала чітке визначення тому, що саме вважається культурною спадщиною в міжнародних та національних нормативно-правових документів, яке стало самостійним загальнозживаним правовим поняттям, що широко використовується в літературі й на практиці. Міжнародні правові акти в сфері охорони культурної спадщини відіграють ключову роль у захисті та збереженні культурних цінностей на глобальному рівні. Вони регулюють охорону як матеріальних, так і нематеріальних елементів спадщини, сприяють міжнародній співпраці, забезпечують правовий захист у випадку збройних конфліктів і підкреслюють важливість культурної різноманітності для суспільства.

У сфері культурної спадщини діють кілька ключових міжнародних інституцій, які розробляють стандарти, здійснюють моніторинг та підтримують

заходи щодо виявлення і збереження культурних цінностей. Провідну роль в координації світової культурної діяльності відіграє ЮНЕСКО, яке ініціює і проводить генеральні асамблеї, конференції та інші заходи, що виробляють положення і рекомендації вироблення дієвих механізмів міжнародного співробітництва у галузі збереження та відновлення культурних цінностей, які стають підґрунтям для практичних рекомендацій на національному рівні.

Сьогодні ЮНЕСКО співпрацює майже з усіма країнами світу та багатьма міжнародними організаціями. Організація підтримує постійні контакти з сотнями неурядових організацій та спеціалізованих установ ООН, об'єднуючи зусилля для збереження культурної та природної спадщини людства [17]. Серед найбільших міжнародних організацій необхідно назвати: ICOMOS (ІКОМОС) (Міжнародна рада з охорони пам'яток та визначних місць); ICCROM (ІККРОМ) (Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей); ICA (International Council of Archives); IFLA (ІФЛА) (International Federation of Library Associations and Institutions); ICOM (International Council of Museums) WIPO; Інтерпол[18].

Таблиця 1. Міжнародні організації, що працюють над захистом і збереженням культурної спадщини

<i>№ n/n</i>	<i>Назва організації</i>	<i>Види діяльності</i>	<i>статус</i>
1	ICOMOS (ІКОМОС)	консультує ЮНЕСКО щодо об'єктів світової спадщини і розробляючи міжнародні стандарти для їх захисту.	Міжнародна рада з охорони пам'яток та визначних місць
2	ICCROM (ІККРОМ)	надає технічну підтримку, організовує навчальні програми і дослідження, пов'язані з консервацією культурної спадщини	Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей
3	ICA (International Council of Archives)	оцифрування та збереження бібліотечних фондів; цифрова консервація архівних матеріалів	Міжнародна рада архівів

		збереження та доступ до цифрових колекцій книг.	
4	IFLA (ІФЛА)	сприяння міжнародній бібліотечній співпраці; розвиток глобальної мережі бібліотек; підтримка міжнародних бібліотечних ініціатив	Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ
5	ICOM	всесвітня демократична громадська організація зі сприяння розвитку зв'язків та взаємодопомозі між музеями та музейними працівниками різних країн	Міжнародна рада музеїв
6	WIPO	хоча її основна функція пов'язана з інтелектуальною власністю, вона також працює над захистом традиційних культурних виразів і знань, зокрема, через захист авторських прав на культурні артефакти та спадщину	Всесвітня організація інтелектуальної власності
7	Інтерпол	бере участь у боротьбі з незаконним вивезенням культурних цінностей, створюючи бази даних викрадених артефактів і співпрацюючи з музеями та державними установами	міжнародна поліція

На сьогодні діють наступні міжнародні конвенції у галузі культури :

- Європейська культурна конвенція (Конвенція 1954р.) більш відома як Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту;

- Конвенція про заходи, спрямовані на заборону і попередження незаконного ввозу, вивозу та передачі права власності на культурні цінності.

- Конвенція про охорону підводної культурної спадщини;

- Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (1972р., яку Україна ратифікувала в 1988р.)

- Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003р, яку Україна ратифікувала в 2008р.);

Завдяки цим документам, країни мають чіткі зобов'язання щодо збереження та передачі культурних багатств наступним поколінням.

Становленню міжнародного права в галузі охорони культурної, історичної та природної спадщини, сприяли також наступні конвенції та рекомендації ЮНЕСКО викладені в низці наступних міжнародних нормативно-правових актів: Декларації про принципи міжнародного культурного співробітництва (1966 р.); Загальній декларації про культурну різноманітність (2001 р.); Конвенції про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження (2005 р.) [26].

За словами Влади Литовченко, авторки монографії "Нематеріальна культурна спадщина як найголовніший інструмент збереження української нації", саме завдяки нашим звичаям, традиціям, мові та мистецтву ми зберігаємо свою унікальну ідентичність. Сьогодні, коли Україна захищає свою незалежність, збереження нематеріальної культурної спадщини стає ще важливішим. Ця монографія є цінним посібником для всіх, хто прагне зберегти наше культурне надбання [43].

Це дослідження привертає увагу як українського суспільства, так і міжнародної спільноти до необхідності розробки ефективних засобів захисту нематеріальної культурної спадщини. Мета дослідження – сприяти збереженню унікальних культурних продуктів України та інтеграції нашої країни в європейський культурний простір. Водночас дослідження підкреслює важливість збереження української ідентичності в контексті культурного розмаїття Європи.

В Україні існує низка державних інституцій, що займаються охороною, збереженням та виявленням культурної спадщини. До них належать: Міністерство культури та стратегічних комунікацій України – центральний орган виконавчої влади, який формує та реалізує державну політику в галузі культури, зокрема щодо охорони культурної спадщини. Воно координує діяльність інших установ та організацій у цій сфері; Міністерство внутрішніх справ України - протидіє контрабанді, крадіжкам та незаконній торгівлі культурними артефактами; Український державний інститут культурної спадщини (УДІКС) -культурно-просвітницький центр, діяльність якого

спрямована на розробку інструментів для захисту культурної спадщини України, розробці нормативних документів та стратегій збереження й використання об'єктів національної культурної спадщини; Національна академія наук України (Інститут археології) – академічний орган, що проводить наукові дослідження, розкопки та вивчення археологічних пам'яток, сприяючи виявленню нових елементів культурної спадщини. Державне агентство розвитку туризму України – орган, що також працює з популяризацією об'єктів культурної спадщини як туристичних атракцій, сприяючи їх вивченню та збереженню. Місцеві органи влади, органи місцевого самоврядування – сприяють виявленню, збереженню культурної спадщини і контролюють стан культурних об'єктів на місцевому рівні.

Культурна спадщина як один з найважливіших способів існування культури фіксує історичну свідомість людства, сприяє забезпеченню стійкості розвитку та існування всієї культуросфери. Кожен об'єкт культурної спадщини є унікальною цінністю, невіддільною складовою всесвітньої культурної спадщини[15]. Поняття "культурна спадщина" є надзвичайно багатограним і охоплює широкий спектр матеріальних та нематеріальних об'єктів, що мають історичну, культурну, наукову або естетичну цінність. Різноманітність термінів, пов'язаних з цим поняттям, свідчить про його складність та динамічність, що призвело до появи численних термінів, таких як "історико-культурна спадщина", "культурно-природна спадщина" та інших, які відображають різні аспекти [63].

На рівні міжнародного законодавства слід зазначити Гаазьку Конвенцію про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, в якій культурними цінностями вважаються незалежно від їхнього походження і власника: 1) цінності, рухомі чи не рухомі, котрі мають велике значення для культурної спадщини кожного народу; 2) будинки, головним і дійсним призначенням яких є збереження чи експонування рухомих культурних цінностей; 3) центри, у яких зосереджено значну кількість культурних цінностей[64, С.46].

Конвенція ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини 1972 року до культурної спадщини відносить: пам'ятки: твори архітектури, монументальної скульптури й живопису, елементи та структури археологічного характеру, написи, печери та групи елементів, які мають видатну універсальну цінність з точки зору історії, мистецтва чи науки; ансамблі: групи ізольованих чи об'єднаних будівель, архітектура, єдність чи зв'язок з пейзажем яких є видатною універсальною цінністю з точки зору історії, мистецтва чи науки; визначні місця: твори людини або спільні витвори людини й природи, а також зони, включаючи археологічні визначні місця, що є універсальною цінністю з точки зору історії, естетики, етнології чи антропології [31].

Культурна спадщина за Т.Г. Катковою – «це сукупність матеріальних об'єктів, що зберегли свою первісну цінність та автентичність і передаються з покоління в покоління» [27].

За О.Р. Копієвською, «культурна спадщина – це все те, що було успадковано від попередніх поколінь: матеріальні цінності, знання, традиції, історичний досвід, соціальний капітал, які формують нашу ідентичність та зберігаються в колективній пам'яті народу» [33].

Закон України визначає культурну спадщину як «сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей, переданих нам нашими предками, які ми успадкували від попередніх поколінь» [22]. Порівнюючи визначення Т.Г. Каткової та О.Р. Копієвської та Закону України, можна виділити спільні риси в розумінні культурної спадщини. Так, у всіх визначеннях підкреслюються важливість матеріальних об'єктів та нематеріальних цінностей, проте О.Р. Копієвська також акцентує увагу на духовних аспектах

Відповідно до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини, термін «нематеріальна культурна спадщина» означає «ті звичаї, форми показу та вираження, знання та навички, а також пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти й культурні простори, які визнані спільнотами, групами й у деяких випадках окремим особами як частина їхньої культурної спадщини». Ця

нематеріальна культурна спадщина, що передається від покоління до покоління, постійно відтворюється спільнотами та групами під впливом їхнього [32].

За час незалежності України було ухвалено низку важливих законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері культури. До них належать: Закон України «Про охорону культурної спадщини», Закон України «Про культуру», Закон України «Про охорону археологічної спадщини», Закон України «Про музеї та музейну справу», Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу».

Проте, діючи в Україні закони, які спрямовані на регулювання сфери культури, охорони та збереження культурної спадщини, потребують значного вдосконалення, особливо з огляду на обставини воєнного стану і повномасштабної війни. Вищезазначеним законам необхідна систематизація, також необхідно розробити Закон України «Про нематеріальну культурну спадщину» з метою виокремити в законодавчому полі України правові положення, які стосуються саме охорони і збереження нематеріальної культурної спадщини, який забезпечить прийняття спільної державної політики, спрямованої на підвищення ролі НКС в суспільстві, яка знаходиться в небезпеці, та включення охорони цієї спадщини до програм планування, що сприятиме науковим, технічним та мистецтвознавчим дослідженням[43].

1.2. Новітні технології збереження культурної спадщини як визначальний чинник соціальної і культурної інтеграції України у європейську спільноту.

Перші кроки до міжнародного співробітництва в галузі охорони культурної спадщини було зроблено на Гаазьких конференціях. Ухвалені там конвенції визначили основні принципи захисту історичних пам'яток, археологічних знахідок, бібліотечних фондів та інших культурних об'єктів.

Гаазька конвенція 1954 року стала основоположним документом у сфері захисту культурної спадщини під час воєнних дій, забезпечуючи міжнародно-правові гарантії її збереження. Для захисту культурних цінностей під час збройних конфліктів було розроблено спеціальні положення, визнані на міжнародному рівні, які чітко визначали, що саме слід вважати культурною спадщиною і як її захищати[30].

Також норми Конвенції діють не тільки під час озброєного конфлікту, але і в період неоголошеної війни, на період окупації, навіть якщо вона не зустрічає збройного спротиву, а також у випадку збройного конфлікту локального характеру[41].

Держава бере на себе відповідальність за збереження культурної спадщини, про що чітко зазначено в Конституції України (стаття 54). Основний Закон України прямо вказує на необхідність охорони культурної спадщини. Держава зобов'язана забезпечувати збереження історичних пам'яток та інших культурних цінностей, а контроль за виконанням відповідного законодавства делеговано спеціалізованим органам [42].

Закон покладає на відповідні органи державної влади та місцевого самоврядування (стаття 27) відповідальність за збереження культурної спадщини. У разі виникнення загрози пам'яткам, ці органи зобов'язані вжити необхідних заходів для їх захисту (консервації, музеєфікації) та відновлення (реставрації, ремонту та адаптації до сучасного використання тощо) [39]. Вибір конкретного виду робіт залежить від стану пам'ятки та характеру загрози.

Вступ України до Міжнародного центру ІККРОМ у 2016 році відкрив нові можливості для збереження культурної спадщини. Це дозволило українським фахівцям отримувати міжнародний досвід, підвищувати кваліфікацію та вивчати та впроваджувати сучасні методи реставрації для спеціалізованих підприємств і інституцій [65]. Завдяки цьому, українські реставратори отримали доступ до найкращих світових практик, що дозволяє підвищити якість збереження наших культурних цінностей.

В умовах широкомасштабного вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 р. під загрозою опинився величезний пласт культурної спадщини нашої держави. Між тим, культурний потенціал кожного регіону найяскравіше проявляється саме в унікальних історичних об'єктах, музеях та екскурсійно-історичних маршрутах, що підкреслюють його історичну спадщину. Унаслідок воєнних дій, багато бібліотек, церков, музеїв, архітектурних та скульптурних споруд, а також інших історичних і культурних пам'яток, знаходяться під загрозою руйнування, а деякі вже зруйновані. Водночас, саме під час військових дій створюються нові меморіальні місця та об'єкти для маршрутів пам'яті, і вже тепер необхідні програми і стратегії збереження таких локацій, які пізніше стануть основою історичних та краєзнавчих проектів про реальну історію російсько-української війни [34].

До початку війни Україна мала понад 500 музеїв, 65 історико-культурних заповідників, майже 170 тис. пам'яток, включаючи сім об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО (одна з них — на тимчасово окупованій території). Зазначимо, що серед них найбільш поширеними були пам'ятки археології – 74 507, історії – 50 420, монументального мистецтва – 3576, архітектури і містобудування – 19 264, садово-паркового мистецтва – 329, ландшафтні – 69, науки і техніки – 67[36], які зазнали найзначніших руйнацій на окупованих територіях. Крім того, в довоєнній Україні було до 1400 історичних міст і селищ, понад 8 тис. сіл з цінною культурною спадщиною. «Складно сказати, яку частину нашої культури ми втратимо в цій війні — це залежить від її тривалості та подальшої стратегії РФ. Але також це залежить і від зусиль України, спрямованих на збереження і захист» [5].

Для підтримки митців з усієї України, а також тих, хто був вимушений виїхати за кордон, організації необхідних заходів зі збереження культурної спадщини, Український культурний фонд у перші дні повномасштабного вторгнення запропонував різним міжнародним організаціям та фондам доєднатися до фандрейзингової кампанії для ефективнішої реалізації своїх базових програм. Кошти, зібрані в рамках кампанії, використовуються для

надання стипендій митцям, які залишилися в Україні, фінансування культурних проектів, спрямованих на популяризацію української культури в світі: створення онлайн-платформ для доступу до української культури, організація культурних заходів в Україні та за кордоном, видання книг, створення аудіовізуальних творів, підтримки українських медіа та забезпечення безперебійної роботи самого Фонду [58].

В умовах збройної агресії Росії проти України питання збереження національної культурної спадщини стало однією з ключових тем як на національному, так і міжнародному рівні. Особливу роль у цьому процесі відіграють нові технології, які дозволяють захищати та популяризувати культурні надбання навіть в умовах війни. Розвиток потенціалу матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України у повоєнний час, зазначає Н. Шевченко, вимагає комплексного підходу та залучення кваліфікованих фахівців для відновлення пошкоджених об'єктів культурної спадщини та природоохоронних територій, проведення реставраційних робіт з використанням сучасних технологій та матеріалів, створення нових туристичних маршрутів, які «ґрунтуються на творчих підходах до популяризації традиційного і новітнього культурного надбання та ефективного презентації повного спектру туристично-рекреаційних ресурсів України» [75]. Необхідна співпраця з міжнародними організаціями та фондами для отримання фінансової та технічної допомоги, доєднання до сертифікованих культурних маршрутів, обмін досвідом з іншими країнами, які зуміли не лише відновити культурну спадщину, але й розвивати туристичні та креативні індустрії.

Через масштабні руйнування об'єктів історико-культурної спадщини, в результаті воєнних дій з боку російської сторони, постало нагальне питання оцифрувати унікальні архітектурні об'єкти та музейні колекції. Новітні технології: віртуальної та доповненої реальності надають сьогодні широкі можливості для цього та передбачають створення 3D-моделей культурних і природних об'єктів для їх збереження та вивчення; розробки віртуальних турів

та екскурсій; створення веб-сайтів та онлайн-платформ для доступу до інформації про культурну спадщину, організації онлайн-виставок та лекцій.

Тому, одним із стратегічних орієнтирів повоєнного відновлення науковці визначають розвиток розгалуженої інфраструктури туристичних послуг на віртуальному рівні та впровадження в життя інвестиційних проєктів, що просувають особливості місцевих українських брендів за кордоном в інформаційному просторі[46], зокрема, створення віртуальних музеїв та аудіогідів в традиційних музейних комплексах, інтерактивних віртуальних турів по історичних містах, музеях та археологічних комплексах з використанням доповненої реальності, проведення віртуальних рекламних кампаній для популяризації туристичних напрямків та культурних подій у віртуальному просторі, використання віртуальних копій, які дають змогу зберегти вразливу історико-культурну спадщину або «відвідати» місця, які можуть бути недоступні або віддалені [3].

Стандартизація структури сайтів багатьох об'єктів культурної спадщини та маловідомих туристичних дестинацій, що відповідатимуть міжнародним стандартам і вимогам в умовах швидкого розвитку інноваційних технологій, набула важливого значення для України ще на початку 2010-х років, але залишилася нагальним завданням і сьогодні. Тож, формування єдиного підходу до презентації культурних і туристичних об'єктів є необхідною умовою оптимізації просторового каркасу елементів культурної спадщини й територіальної структури сфери туризму країни[21].

Сучасні Інформаційні технології, що передбачають використання цифрових архівів й цифрових копій музейних колекцій, створених за допомогою AR/VR технологій, дозволяють переглядати культурні артефакти не лише віртуальних музеїв і галерей світового рівня, а й можуть слугувати цінним джерелом інформації про об'єкти культурної спадщини національного і місцевого значення, що сприяє популяризації української культури.

Віртуальні музеї відкривають нові можливості для соціальної інтеграції, сприяючи взаємодії між культурами та формуванню позитивного іміджу України

на міжнародній арені. Крім того, використання новітніх цифрових технологій допомагає адаптувати національну спадщину до потреб сучасного інформаційного суспільства, що є важливим чинником у процесі євроінтеграції України[62] та слугувати цінним джерелом інформації для майбутніх поколінь.

Варто відзначити віртуальні музеї та унікальні онлайн-проекти, які започатковані з 2014 року, зокрема Музей «Голоси Мирних», створений Фондом Ріната Ахметова, який збирає та зберігає історії мирних жителів, постраждалих від війни на Донбасі, а згодом і від повномасштабного російського вторгнення і функціонує у вигляді відкритої платформи, «оскільки систематично продовжується збір об'єктів ключової колекції (історій)» [53]. Музей має найбільшу в світі колекцію історій мирних жителів, які постраждали від війни. Кожна історія розповідається від першої особи, що робить її особливо зворушливою та унікальною.

Ще одним масштабним онлайн-проектом, який присвячений документуванню російської агресії проти України став створений Українським інститутом національної пам'яті «Віртуальний музей російської агресії» [38]. У музеї представлені фото- та відеоматеріали, які засвідчують руйнування, в тому числі об'єктів культурної спадщини, злочини російської армії проти цивільного населення; задокументовані історії людей, які пережили окупацію; інтерактивні карти, які демонструють місця динаміку бойових дій; звіти міжнародних організацій та аналітичні матеріали правозахисників; наукові статті та дослідження, присвячені російсько-українській війні, які допомагають боротися з російською пропагандою та сприяють формуванню об'єктивної картини подій.

За підтримки Міністерства цифрової трансформації в Україні запустили перший NFT-музей війни, важливий соціальний арт-проект. де всі твори представлені в цифровому вигляді як NFT-токени. Кожен NFT-токен є абсолютно унікальним і не може бути скопійований. Це гарантує автентичність кожного експонату: це можуть бути малюнки, графіка, фотографії, відео, музика та інші форми мистецтва, присвячені військовій темі; цифрові копії документів,

що свідчать про злочини Росії; цифрові версії новинних повідомлень, фотографій та відео, які документують події війни та дозволяють «зберегти пам'ять про реальні події цього часу, розповісти правдиву інформацію серед діджитал-спільноти у світі» [44]. Продаж NFT-токенів має на меті збір коштів на підтримку України та української армії. Також, це гарна нагода заявити українським митцям про себе та заробити на своєму мистецтві. Примітно, що лише в перший день продажу цифрових мистецьких творів NFT-музей війни зібрав 600 тис. доларів [25].

Проект «Війна впритул»— VR-музей війни для більш глибокого занурення й максимально реалістичних вражень кадри злочинів росіян використовує VR-окуляри та імерсивні виставки, які були проведені у багатьох країнах світу за два роки повномасштабного вторгнення РФ в Україну. У травні 2023 року в Україні запустили віртуальні музеї пам'яті війни. Це 3D-тури у яких відвідувачі потрапляють у жахливу реальність, яку принесла війна на Київщину (в Ірпінь, Бучу, Гостомель, Бородянку тощо) та Чернігівщину [67].

Віртуальний Музей вкраденого мистецтва – це унікальний цифровий проект, створений для збереження та популяризації українського культурного надбання, яке постраждало від російської агресії та розказує про твори мистецтва, які були знищені, пошкоджені або вивезені. У віртуальному просторі ці твори отримують друге життя та стають символом боротьби за збереження культурної спадщини України. Цей віртуальний музей став важливим інструментом у боротьбі з культурним геноцидом, який Росія здійснює на території України та має значення «не тільки для збереження пам'яті про культурні об'єкти, а й для реституції культурної спадщини після завершення війни»[61].

ЮНЕСКО оголосила про намір відкрити перший віртуальний музей викрадених культурних артефактів для підвищення обізнаності громадськості щодо проблем торгівлі культурними цінностями та унікальної важливості культурної спадщини[76].

Ідея проєкту полягає в тому, щоб повернути увагу до таких культурних цінностей та «відновити право суспільства на доступ до своєї спадщини, досвідчити її та виявити себе у ній». Віртуальний музей вартістю 2,5 млн дол. розробляють спільно з міжнародною кримінальною поліцією «Інтерпол», чия база даних про культурні цінності, викрадені з музеїв, колекцій та археологічних розкопок по всьому світу, налічує 52 тис. артефактів. Відкрити музей планують у 2025 році.

Відвідувачі зможуть переміщуватися віртуальним простором, де розмістять детальні 3D-зображення артефактів, кожне з яких буде супроводжуватися інформацією, що пояснює його культурне значення, хоча багато експонатів цього музею не мають навіть кольорових фото. Представники ЮНЕСКО сподіваються, що робота віртуального музею в подальшому сприятиме поверненню культурних цінностей. Музей буде містити детальну інформацію про кожен викрадений артефакт, включаючи його опис, фотографії, історію та місце походження.

11 грудня 2018 р. на Всеукраїнській конференції «Імплементация Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини: підсумки та перспективи» було презентовано амбітний проєкт, спрямований на збереження, популяризацію та дослідження унікальних традицій, звичаїв, ремесел та інших проявів нематеріальної культури українського народу у цифровому форматі, а саме «Віртуальний музей нематеріальної культурної спадщини України». За підтримки УКФ було створено сайт, що став невичерпним джерелом (оскільки інформація постійно поповнюється і оновлюється) для дослідників, які вивчають українську культуру та фахівців туристичної індустрії, бо «портфоліо» кожного елемента віртуального музею може стати поштовхом до створення нових туристичних маршрутів, зокрема потужним інструментом для розвитку культурного й творчого туризму в Україні.

У віртуальному форматі можна побачити демонстрацію традиційних ремесел, народних обрядів, танців та пісень від носіїв традицій; послухати зразки народної музики, казки, легенди в аудіозаписах; роздивитися фото виробів

майстрів народних ремесел та традиційне вбрання окремих регіонів; прочитати історичні документи, наукові статті й описи окремих елементів нематеріальної культурної спадщини; зануритися в світ української культури через інтерактивні ігри та вікторини. Метою віртуального музею є «збільшення зацікавлених осіб у знайомстві з культурним надбанням нашого народу та вивчення традицій», що сприятиме формуванню єдиного культурного простору України. [8].

Активний процес глобалізації туристичного ринку актуалізує важливість збереження неповторності культури окремих регіонів. Ця тенденція робить актуальним дослідження того, як туристичні дестинації використовують свою місцеву культуру, щоб виділитися серед інших, одночасно спостерігається тенденція до локалізації туристичних продуктів. Адже в умовах жорсткої конкуренції за туристичні потоки, саме унікальність може стати вирішальним фактором успіху. У цьому контексті дослідження потенціалу місцевої культурної спадщини є актуальним науковим завданням, а визначення домінантних тенденцій стає запорукою збереження регіональної ідентичності та переорієнтація глобальних елементів туристської привабливості на локальний контекст[4] та можливість запропонувати унікальні культурні продукти. Зокрема, віртуальна прогулянка територіями музеїв, яка супроводжується розповіддю про артефакти, історії та цікаві факти, що пов'язані з різними місцевими традиціями, найповніше відображає культуру окремих регіонів.

Тому, проєкт віртуальних подорожей «Музеї просто неба», що було створено за підтримки МКІП та Google Ukraine, дозволяє ознайомитися з українською культурою й побутом та зрозуміти, чим вони цікаві й унікальні та доторкнутися до минулого. Тут представлені сім автентичних музеїв просто неба: Національний музей народної архітектури та побуту України в Києві; Музей архітектури та побуту в Ужгороді; Музей народної архітектури та побуту «Шевченківський гай» у Львові; «Мамаєва Слобода» в Києві; Музей народної архітектури та побуту середньої Наддніпрянщини в Переяслав-Хмельницькому; Резиденція Богдана Хмельницького в Чигирині; Запорізька Січ на о.Хортиця. Усі

віртуальні екскурсії відбуваються під супровід україномовних пояснень про те чи інше місце, цікавих фактів і значення речей[10].

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Сучасне розуміння культурної спадщини - сукупність матеріальних і духовних цінностей чи об'єктів, спадковість, історична пам'ять, зв'язок минулого і сучасного. Об'єкти, що належать до культурної спадщини, різноманітні. Розвиток креативних індустрій в Україні неможливий без збереження нашої культурної спадщини. Пам'ятаймо, що культурні надбання – це не просто історичні артефакти, а й цінний ресурс для розвитку туризму та економіки. Щоб повністю розкрити потенціал нашої культури, необхідна спільна робота держави, бізнесу та громадськості. Інвестуючи в збереження та популяризацію культурних цінностей, ми створюємо нові можливості для розвитку туризму, підтримуємо місцеві громади та зміцнюємо національну ідентичність

Сьогодні захист культурної спадщини України — це не просто боротьба за збереження національної пам'яті, це також ключовий фактор європейської інтеграції, що відкриває двері до ширшої міжнародної підтримки та визнання України як частини європейської культурної родини.

Необхідно усвідомлювати, що авторитет України на міжнародній арені тісно пов'язаний з тим, наскільки глибоко і системно країна підходить до збереження та розвитку своєї історико-культурної спадщини. Уважне ставлення до культурного надбання не лише сприяє збереженню національної ідентичності, але й відіграє ключову роль у формуванні позитивного іміджу держави за кордоном. Крім того, це один із базових аспектів, які впливають на успішний процес євроінтеграції України, оскільки культурна спадщина є невід'ємною складовою європейських цінностей та стандартів.

Збереження культурних цінностей, пам'яток архітектури, мистецтва та історичних артефактів стало не лише питанням національного значення, але й символом спротиву. Україна усвідомлює, що саме культурна спадщина є основою її ідентичності, що об'єднує народ у часи випробувань, допомагає зберегти спільні цінності та зміцнює національний дух. Тому її захист — це не тільки акт патріотизму, а й важливий крок на шляху до інтеграції в європейську спільноту.

З початком збройної агресії Росії проти України питання збереження культурної спадщини стало надзвичайно актуальним і набуло нового значення. Окрім фізичних руйнувань, спричинених війною, культурна спадщина України також опинилася під загрозою через намагання агресора знищити національну ідентичність, перекручуючи історичні факти та наративи.

Та навіть та культурна спадщина, що надійно захищена від знищення агресором не може бути схована від згубної дії часу та інших факторів. У цьому контексті технології віртуальної реальності (VR) виявляються новим інструментом для збереження та відтворення цінних артефактів та історичних місць шляхом створення віртуальних музеїв. Створення цифрових копій наукових колекцій, книг та архівів для їх збереження та подальшого використання; забезпечення довготривалого збереження та доступності наукової, літературної та архівної спадщини шляхом оцифрування; розроблення та впровадження сучасних технологій для збереження та популяризації культурної спадщини, зокрема, шляхом створення цифрових архівів; створення віртуальних музеїв, екскурсій, гідів, використання доповненої та віртуальної реальності дає змогу зберегти історико-культурну спадщину у віртуальному просторі та популяризувати її серед населення України та світу.

РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЇ РОЗБУДОВИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ.

2.1. Закордонний досвід популяризації елементів культурної спадщини засобами міжнародних проектів.

Головними чинниками ефективності використання культурної спадщини і посилення конкурентоспроможності національного культурного продукту в сучасному світі визнані креативні підходи до використання об'єктів культурної спадщини, що успішно використовуються в розвинутих країнах та посилюють їх атрактивність й поліфункціональне призначення. Це призводить до створення додаткового культурного капіталу й зростання потенціалу окремих територій. У зв'язку зі зміною пріоритетів у постіндустріальному світі та становленням інформаційної цивілізації докорінно змінюються і підходи до створення туристичних дестинацій, що використовують креативні інновації в освоєнні культурної спадщини. Вирішальними стають творчий підхід до створення умов для саморозвитку особистості, поширення різновидів культурного і творчого туризму, впровадження нових технологій збереження і популяризації культурної спадщини локальних спільнот і невеликих територій, що сприяє розвитку соціокультурної сфери об'єднаних територіальних громад та їх здатності забезпечити модернізацію місцеву економіку без значних матеріальних витрат.

Провідну роль у вироблені та впроваджені стратегій формування креативних територій, розбудови соціокультурної інфраструктури європейських країн та розробки та впровадженням політики, спрямованої на збереження та актуалізацію культурної спадщини відіграють такі інституції як, Рада Європи і Європейська комісія. Ці зусилля мають на меті не лише захистити матеріальні та нематеріальні культурні цінності, але й сприяти їхній інтеграції в сучасне життя та економічний розвиток. Рада Європи розробила низку конвенцій та рекомендацій, які встановлюють стандарти збереження культурної спадщини та

наголошують на важливості культурних цінностей для формування європейської ідентичності, формування єдиного культурного простору та соціальної згуртованості співтовариства, водночас приділяючи увагу розквіту культур держав-членів, повазі до їх національного та регіонального різноманіття та заохочення співпраці між державами-членами над спільними проектами, які сприяють обміну досвідом та кращими практиками збереження й популяризації культурної спадщини . Це сприяє обміну культурними цінностями та гармонізації соціокультурних та регіональних відмінностей європейського простору, з одного боку, водночас, створює ризики посилення уніфікація культур, що може призвести до загрози втрати різноманіття європейської культурної спадщини[80].

Тому, оцифрування культурної спадщини у сучасному інформаційному суспільстві, стало одним із ключових тенденцій останніх півстоліття. Розпочавшись, як складова процесів розроблення мультимедійних продуктів для архівів, музеїв і бібліотек, оцифрування досить швидко набуло статусу самостійного напрямку в діяльності «інституцій пам'яті», орієнтованого й на виконання міжнародних і національних проектів, програм оцифрування культурної спадщини, у т. ч. архівної [52].

Проведення таких культурних заходів під егідою Євросоюзу, як програми: «Калейдоскоп» (сприяння художній творчості європейського масштабу), «Аріан» (програма підтримки книговидавництва і читання), програми «Рафаель» (1997–2000 рр.), «Культура 2000» (2000–2006 рр.), «Культура» (2007–2013 рр.), «Креативна Європа» стимулювало обмін досвідом, розширення доступу громадян Європи до експозицій європейських музеїв та належного ставлення до пам'яток європейської культурної спадщини[35].

Один із найуспішніших і най масштабніших міжурядових проектів «Європейське культурне місто», що має майже сорокарічну історію (розпочався в 1985 році у Афінах) був покликаний сприяти формуванню образу-іміджу європейської спільноти як єдиного соціокультурного простору. В 1999 році

Європейський Союз визнав проект «Європейська культурна столиця» як офіційний захід, що надає можливість демонструвати свої культурні здобутки та особливості культурного розвитку місту, яке отримало статус культурної столиці терміном на один календарний рік. Для цього міста мають сформувані культурні програми, які передбачають розвиток культурних напрямів та креативних індустрій, залучати місцевих мешканців у культурні проекти, а туристів до знайомства з об'єктами культурної спадщини, обов'язково мати чітку європейську спрямованість і приносити користь місту у довгостроковій перспективі.

Отримання статусу Європейської культурної столиці укріплює позитивний імідж, залучає нові ресурси культурної спадщини, серед яких для створення унікальних туристичних маршрутів й місць для культурних та творчих подій, успішно використовуються промислові споруди та об'єкти індустріальної спадщини. Елементи індустріальної спадщини старопромислових територій (за рахунок фабричних будівель, заводських комплексів та урбаністичних споруд) та культурний простір міських регіонів, їх архітектурний ландшафт можуть стати чинниками розвитку міського туризму та розбудови інфраструктури творчих індустрій (створення культурних центрів, арт-галерей, майстерень та студій для митців), стати ресурсом розвитку творчого досвіду і символом креативного міста.

Матеріальна культурна спадщина, частиною якої є індустріальна спадщина, визначається як сукупність будівель та артефактів, вироблених суспільством з використанням праці, і вважається досить важливою для збереження майбутніх поколінь[59,С.138]. Серед основних видів індустріального туризму, який охоплює широкий спектр напрямків і активно використовує традиційні та новітні об'єкти можна назвати наступні: відвідування діючих заводів, де можна спостерігати за виробничими процесами, дізнатися про новітні технології та взяти участь у майстер-класах, дослідження занедбаних промислових об'єктів (покинутих заводів, шахт, електростанцій,

залізничних станцій- урбан-експлоринг), відвідування промислових музеїв, де представлені експонати, що розповідають про розвиток виробництва в певній галузі; серед інших видів дослідники називають «диггерство – дослідження підземних споруд; руфінг – прогулянки дахами; урбанізм – це любов до міських пейзажів; сурвівалізм – виживання в екстремальних умовах» [28, С.124].

Культурна спадщина відіграє потужну роль у збереженні культурного розмаїття народів в період всеохоплюючої глобалізації. Вплив глобалізації на суспільства проявляється у стиранні їх цінностей, самобутності та культурному розмаїті, а також в матеріальній та нематеріальній культурній спадщині в широкому сенсі слова.

Треба зазначити, що проекти, спрямовані на правову охорону НКС є актуальною проблемою для країн Європейського Союзу, які впровадили заходи щодо її збереження та передачі. Наприклад, у Німеччині створено Німецький центр збереження та передачі нематеріальної культурної спадщини; Франція встановлює національний перелік НКС та визначає участь місцевих громад у визначенні цінності культурної спадщини; Греція створила програму популяризації НКС; Італія прийняла законодавство про охорону нематеріальної культурної спадщини. Також країнами-членами Європейського Союзу були запроваджені програми та ініціативи з охорони нематеріальної культурної спадщини [68, С.58].

Для країн Європейського Союзу правовий аспект охорони НКС є надзвичайно важливою проблемою, яку потрібно вирішувати в загальноєвропейському плані, концентруючи увагу на загрозах міждержавних конфліктів та воєн. У 2018 році Європейський Союз розпочав проект зі складання списку елементів нематеріальної культурної спадщини, що потребують невідкладної уваги та потребують захисту [81].

Тому, реалізація програм та заходів, які вживаються для захисту нематеріальної культурної спадщини, а саме: міжнародна співпраця, яка сприяє розвитку культурного розмаїття, реалізація стратегій розвитку культури і туризму окремих регіонів, організація конференцій та семінарів, проекти

цифровізації культурної спадщини є надзвичайно важливими для збереження НКС та передачі майбутнім поколінням. Це вимагає спільних зусиль всіх учасників держав-учасників, громадянського суспільства та окремих осіб [16].

Міжнародні проекти, які спрямовані на популяризацію елементів культурної спадщини, стають все більш популярними. Вони допомагають країнам представити свої культурні цінності світові, а також забезпечують можливість обміну досвідом і знаннями між країнами.

ЄС запровадив рамки для фінансування програм і проектів, пов'язаних з матеріальною й нематеріальною культурною спадщиною, щоб посилити конкурентоспроможність європейського культурного, креативного та аудіовізуального секторів. Програма «Креативна Європа», якою керує Європейська комісія, пропонує гранти на підтримку та збереження, розвиток та просування культурного та мовного розмаїття країн Європи.

Загальний бюджет Програми на 2021-2027 роки становить 2,44 млрд. євро. Метою програми «Креативна Європа» є фінансування проектів, спрямованих на захист, відновлення та популяризацію культурної спадщини. Це міжурядова ініціатива Європейського Союзу, спрямована на підтримку та розвиток культурних, креативних та аудіовізуальних індустрій в Європі, що фінансує різноманітні проекти, такі як, створення мереж професіоналів у сфері культури та креативних індустрій: підтримка мобільності митців та культурних працівників; промоція культурних продуктів за кордоном; розробка нових продуктів та послуг. : фінансування інноваційних проектів у сфері культури та креативних індустрій, що вимагає «посилення мистецької та культурної співпраці на європейському рівні, міжкультурного діалогу та соціальної інтеграції» [55].

Для того щоб зібрати та проаналізувати наявні та доступні наукові дослідження, що вивчають економічний, суспільний та культурний вплив, зокрема нематеріальної культурної спадщини, аби мати змогу виміряти цінність культурної спадщини, був створений і профінансований ЄС проект «Культурна спадщина важлива для Європи». До його створення долучилися шість

європейських міжнародних організацій, як-от Європа Ностра (голос Культурної Спадщини у Європі); ENCATC - Європейська мережа культурного менеджменту та культурно-політичної освіти; Heritage Europe - Європейська Асоціація історичних міст та регіонів; Міжнародний культурний центр у Кракові; Міжнародний центр реставрації імені Раймона Лемера при КУ Левен та The Heritage Alliance - Альянс спадщини, Англія

Досвід популяризації елементів культурної спадщини за допомогою міжнародних проектів протягом останніх років за сприяння Міжнародної організації культури і науки (ICOM) (організація займається захистом і популяризацією культурної спадщини через різні програми і проекти) та Європейська комісія з питань мистецтва і культури (комісія розробляє програми і проекти для популяризації культурної спадщини Європи), став основою для впровадження наступних проектів:

1. *Європейський рік культурної спадщини (2018)*: ця ініціатива Європейського Союзу мала на меті підвищити усвідомлення і значення культурної спадщини для суспільства.
2. *Проект ЮНЕСКО «Культурна спадщина світу»*: цей проект спрямований на захист і популяризацію культурної спадщини світового значення.
3. *Програма ЄС «Культура»*: ця програма фінансує проекти з популяризації культурної спадщини Європи.

Серед успішних прикладів реалізації міжнародних проектів по популяризації елементів культурної спадщини варто назвати:

1. *Проект «Відкриття Європи»*: цей проект, фінансований Європейською комісією, має на меті відкрити нові сторінки історії та культури Європи.
2. *Проект «Культурна спадщина Європи»*: цей проект фінансується програмою ЄС "Культура", має на меті популяризувати культурну спадщину Європи серед населення.

3. *Проект «Європейський шлях культурної спадщини»*: цей проект фінансується за програмою ЄС "Культура", має на меті створити туристичні маршрути культурної спадщини Європи.
4. *Проект «Світова спадщина культури»*: цей проект фінансується програмою ЄС "Культура", має на меті популяризувати світову спадщину культури серед населення.

Усі ці проекти мають на меті популяризувати світову та європейську культурну спадщину, зокрема, серед населення планети, а також просувати європейську культуру. Зокрема, тісна співпраця Віртуальної лабораторії світової спадщини, що знаходиться в Школі інформатики та обчислювальної техніки Університету Індіани, з відомими італійськими музеями Неаполя, Уфіци, музеями єгипетської історії та ін. сприяє цифровому відтворенню середовища, яке використовується для проведення експериментів або відтворення досвіду, який був би неможливий без подорожі в реальному часі. Лабораторія також створює експериментальні 3D «моделі відновлення», використовуючи моделі стану як точні відправні точки, займається дослідженням і поширенням для фахівців нових технологій реставрації, щоб показати, як окремий об'єкт культурної спадщини був чи стає частиною більшого культурного середовища і культурних ландшафтів.

Віртуальна лабораторія світової спадщини (VWHL) використовує 3D-цифрові технології для зйомки та моделювання різних об'єктів дослідження, від окремих артефактів до цілих міст, таких як Стародавній Рим. 3D-цифрові технології стали потужною формою застосування нових інструментів не лише як інтерактивних ілюстрацій, але й як евристичних інструментів відкриття. Сфера інтересів лабораторії всесвітньої спадщини включає запис матеріальної культурної спадщини, використовуючи 3D наукове моделювання та має на меті розробити методологію цифрового документування культурної спадщини різних видів, як двовимірної (фрески та іконографічний матеріал), так і тривимірної (скульптури, кераміка та предмети повсякденного вжитку), а також

цифрове переміщення цих творів у реконструйованих віртуальних контекстах відповідно до філологічних критеріїв.

Проект «Метамузей» Національного археологічного музею Неаполя, що реалізується в межах співпраці із щоб покращувати доступ до культурних скарбів музею за допомогою інноваційних методів 3D-оцифрування. Проект зосереджений на відборі тих артефактів, які зазвичай знаходяться в сховищах музею. У зв'язку з цим він використовуватиме як тематичне дослідження вибірку з 400 об'єктів, що зберігаються в музеї Неаполя, з особливим наголосом на унікальних творах мистецтва, що містяться в депозитах, недоступних для громадськості, які будуть оцифровані та описані відповідно до такої методології до 2027 року.

Реалізація проекту оцифрування артефактів в Уффіці дасть змогу створити 3D-моделі повної колекції грецьких і римських скульптур, палаці Пітті та садах Боболі. Загалом це близько 1250 творів мистецтва, це третя за величиною колекція такого роду в італійському державному музеї. Комплекс археологічної пам'ятки резервуарів, цистерн і лазень із розкопок Коса за участі Віртуальної лабораторії світової спадщини та за сприяння Міністерства культурної спадщини, діяльності та туризму Італії, був оцифрований за допомогою фотографій оригінального об'єкта, що збирали з використанням дрона DJI. [82].

Таким чином, за допомогою проектів створення віртуальної спадщини, що вивчає застосування технологій 3D-оцифрування та візуалізації до стародавніх артефактів, пам'ятників і місць, а також їх цифрову реставрацію, створення 3D-моделей реконструкції історичних подій, архітектурних об'єктів, відтворення вигляду історичних особистостей, можна використовувати для дослідження, аналізу та візуалізації закономірностей в історичній інформації. Відтворити Цифрові інструменти та технології охоплюють метадані, стандарти оцифрування та найкращі практики, цифрові бібліотечні системи та інтерфейси, цифрове

курування та цифрове збереження; створюють реалістичні віртуальні симуляції середовищ реального світу (цифрові близнюки); вплив цифрових технологій на суспільство; використовуються для імітації сценаріїв зі списками та їх складної взаємодії з середовищем. Типовий результат дослідження VH може бути використаний у музейних та педагогічних установах з використанням технологій VR/AR.

Нематеріальна культурна спадщина є основою в сфері культури та рекреаційної діяльності. Захист і відновлення нематеріальної культурної спадщини має ефективність лише тоді, коли спадщина входить у повсякденне життя сучасних людей; коли вона перетворюється на основний інгредієнт не лише у пізнавальній, а й дозвіллевій діяльності. Тільки тоді захист, передача майбутнім поколінням (часто у вигляді святкових чи повсякденних обрядів, ігор, дійств) та використання культурної спадщини у туристичному бізнесі можуть створити істотні економічні і соціальні блага і стати духовною опорою для задоволення різних культурних потреб та занять [83].

Великий пласт проектів, які стосуються нематеріальної культури людства мають високу рекреаційну цінність, бо пов'язані із розвагами для всієї сім'ї, молодшого і старшого покоління, особливо це стосується проектів, спрямованих на відродження народних переказів та місцевих легенд. Рекреаційне значення народних промислів має вираження в практичному досвіді участі в процесі створення нових творчих продуктів, передачі умінь, пов'язаних з ремеслами від покоління до покоління.

2.2. Інноваційні моделі освоєння локальної культурної спадщини в Україні.

Повномасштабна війна з російським агресором, яка почалася у лютому 2022 року, надзвичайно загострила проблеми, пов'язані зі виявленням, популяризацією, збереженням та захистом НКС в Україні, бо окрім внутрішніх загроз існуванню та побутуванню елементів НКС постала загроза глобального знищення не тільки елементів НКС та об'єктів культурної спадщини, але й

самого українського народу, як показує дійсність. Російська армія методично винищує культурну спадщину України, руйнує ракетними і бомбовими ударами як об'єкти культурної спадщини, так і місця побутування елементів НКС. Безліч культурних об'єктів зруйновано вщент або пошкоджено, на окупованих територіях зникло культурне життя під страхом знищення носіїв культурного коду нації. Більшість діячів культури виїхала з тимчасово окупованих територій, культурні цінності, які зберігалися в музеях і виставках, розкрадені окупантами і вивезені в росію.

Як зазначає А.М.Гаврилюк, питання про збереження національної ідентичності та національної пам'яті українського народу крізь призму НКС стало питанням національної безпеки, надважливим об'єднавчим чинником діяльності різних суспільних інституцій загальнодержавного, регіонального і локального рівнів, громадських об'єднань, носіїв живої традиції, учнівської та студентської молоді, представників освітянського та культурно-просвітницького середовища, широкого кола зацікавлених осіб[12]. Також вчений звертає увагу на те, що у зв'язку із постійними загрозами життю і здоров'ю носіїв живої традиції, руйнацією осередків побутування елементів, знищенням територій та об'єктів соціально-культурного, освітянського призначення цей процес набув особливого пришвидження.

Протягом жовтня-грудня 2023 року команда Українського центру культурних досліджень здійснила моніторинг життєздатності НКС в умовах повномасштабного російського вторгнення та опублікувала звіт за його результатами під назвою «Втрати і збитки у сфері культури: аналіз наявних методик і нові підходи». Зокрема, було відзначено, що регіональні та місцеві переліки, списки або інвентарі елементів нематеріальної культурної спадщини в окремих областях в 2022-2023 роках не велися, але такі області, як Кіровоградська і Вінницька містять у своїх переліках велику кількість елементів-68 і 52 -відповідно (нижче буде зазначено, що у 2024 році у Вінницькій області додалося ще 6 елементів НКС). [29, С. 50] На основі даного моніторингу життєздатності НКС було запропоновано новітні та вдосконалені методики і

підходи щодо об'єктивної оцінки стану справ у сфері української НКС та можливих шляхів збору інформації про елементи НКС, а саме за участю громад і носіїв, представників органів регіональної влади; спільноти практиків з міжнародних інституцій.

Національний інститут стратегічних досліджень у своїй доповіді за 2023 рік підкреслює, що російська агресія негативно вплинула на культурне життя України, а масштабні переміщення населення, руйнування культурних об'єктів та втрати фахівців соціокультурної сфери ускладнили збереження та доступ до культурної спадщини та призвели до втрати значної частини культурного потенціалу країни, створили загрозу для збереження національної ідентичності, «ускладнюють системне відтворення української культури та культурну діяльність в суспільстві» [40, С.29].

В умовах війни з російським агресором Міжнародний альянс із захисту культурної спадщини в зонах конфлікту (ALIPH), який фінансується Європейським Союзом, запровадив гнучку модель фінансування організацій в Україні із застосуванням мікрогрантів, аби вони мали можливість закуповувати потрібні їм матеріали, і в цьому Європейський Союз надав підтримку ALIPH. Ба більше, ALIPH закуповував та відправляв їх самостійно, часто у співпраці з музеями та організаціями зі Швейцарії, Франції, Італії, Австрії та Великобританії, коли такі матеріали були недоступні в Україні.

У березні 2022 року, саме після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, ALIPH запустив «План дій із захисту української культурної спадщини». Серед них 175 проєктів, які фінансуються для підтримки понад 360 організацій, понад 300 музеїв, архівів, бібліотек та інших закладів культурної спадщини в Україні. Окрім власних коштів, ALIPH також отримав додаткове фінансування від інших донорів. Фонд було профінансовано з боку Європейського Союзу (4 млн євро), Фонду Гетті (1 млн євро), князівство Монако також долучи лось до фінансування і надало 40 тис. євро. ALIPH надає свою підтримку шляхом фінансування конкретних проєктів захисту об'єктів культурної спадщини.

Наразі Україна бере участь у програмі «Креативна Європа» у рамках підпрограми «Культура» і часткову участь у підпрограмах «Міжсекторальна співпраця» та «Медіа».

У відповідь на російську повномасштабну агресію проти України Європейська Комісія здійснила низку заходів, зокрема

1) у Робочому плані «Креативної Європи» на 2023 і на 2024 роки, допомога Україні визначена наскрізним пріоритетом усіх проєктів Програми, тобто при конкурсному відборі перевага надається проєктам, де передбачена участь українських митців, або тим, які спрямовані на допомогу Україні.

2) восени 2022 року проведено Спеціальний конкурс «Підтримка українських переселенців та культурного і креативного секторів України» 2023 із загальним бюджетом 5 млн. євро. Проєкти будуть імплементовані впродовж 2023 - 2025 років, три відібрані переможці проєкти-консорціуми за участі України надають субгранти для підтримки українських мистецьких проєктів[54].

За прикладом створення туристично-рекреаційних кластерів в розвинених європейських країнах, В. В. Химинець та Г. І. Цімболинець пропонують модель використання культурної спадщини на регіональному й локальному рівнях у туристично-рекреаційному кластері «Невицький замок», що об'єднання підприємств, організацій та установ, які працюють у сфері туризму та відпочинку та створюються для спільного використання ресурсів природної і культурної спадщини, взаємодії та розвитку туристичного потенціалу регіону та окремих громад [72]. Розвиток туристичного кластера створює нові робочі місця в сфері туризму, готельного бізнесу, ресторанного господарства та інших суміжних галузях.

Розробка нових креативних форм та видів економічної діяльності на основі культурної спадщини сприяє створенню різноманітних туристичних продуктів: екскурсії, фестивалі, культурні маршрути тощо. Це дозволяє залучати туристів з різними інтересами та збільшувати тривалість їхнього перебування в регіоні. Кошти, які отримані від туризму, можуть бути інвестовані в реставрацію історичних пам'яток, проведення досліджень по виявленню нових елементів

культурної спадщини та популяризацію культурних особливостей окремих територій. Залучення культурної спадщини в нові креативні проекти відкриває широкі можливості для створення унікальних туристичних продуктів, наприклад створення тематичних турів і проведення фестивалів, пов'язаних з історією, культурою, традиціями регіону (гастрономічні тури, літературні тури, історичні реконструкції), розробки інноваційних товарів та послуг (створення унікальних сувенірів на основі культурної спадщини), а також збереження традицій і відродження місцевих ремесел (проведення майстер-класів, створення інтерактивних просторів, музеїв під відкритим небом), проживання в сільських садибах, дегустація місцевих продуктів.

Віртуальна (VR) та доповнена реальність (AR) стає все більш популярною у культурних проєктах. Вона допомагає залучити молоду аудиторію, робить культурні інституції більш відкритими та інклюзивними. На відвідання віртуального 3D-туру запрошує Національний музей космонавтики імені Сергія Корольова в Житомирі [47], у Чернівецькому краєзнавчому музеї переплетення віртуальної реальності з культурою та мистецтвом, створило тривимірний артоб'єкт, який можна відтворити за допомогою QR-коду у музеї, а й на вулиці, у кафе чи на екрані смартфона [9], за допомогою шолома віртуальної реальності можна побувати у Зоні відчуження, ознайомитися з історією та подіями трагічної аварії на ЧАЕС. Цифрова колекція високоякісних 3D-моделей та фотографій документів віртуального проєкту «Чорнобиль-360» дозволяє користувачам з усього світу зануритися у мультимедійну віртуальна реальність диспетчерської у трагічний день 26 квітня 1986 року [73].

При «повному зануренні» (віртуальні медіа – VR, AR, net-art та ін.) глядач «підпорядковується запрограмованому баченню художника» (за допомогою використання технічних засобів – шолома, рукавичок, системи датчиків та ін.), що активізує підсвідомість [45]. VR та AR – це дві потужні технології, які змінюють наше сприйняття світу. Хоча обидві працюють зі створенням цифрових елементів, вони мають принципово різні підходи. VR пропонує повне занурення у видуманий світ та ідеально підходить для ігор,

навчання та симуляцій, а AR доповнює реальний світ цифровими елементами, що робить його більш інтерактивним і інформативним [77].

«Прогулятися всередині картини» можуть відвідувачі Чернівецького художнього музею, вставивши свій смартфон до окулярів віртуальної реальності. Це створює новий досвід від споглядання мистецтва. Проектна менеджерка громадської організації "Лабораторія культурних досліджень" Оксана Чміль розповідає, що мета цієї віртуальної прогулянки – привернути увагу до творів мистецтва, зацікавити молодь та збагатити досвід поціновувачів художньої творчості[56].

Ініціатива українців створити віртуальний музей руйнувань, а саме власну версію Google Street View, щоб показати масштаби війни – це потужний інструмент для збереження історичної пам'яті та залучення міжнародної спільноти до допомоги Україні. Українські розробники створили унікальний онлайн-проект, який дозволяє кожному бажаючому побачити наслідки російської агресії на власні очі. Завдяки віртуальним прогулянкам зруйнованими містами, можна порівняти, як виглядали вулиці до війни та після. Наразі доступні панорами 14 вулиць у шести містах України. Проект не лише документує злочини російської армії, а й слугує інструментом для збору коштів на відбудову країни. [57].

Необхідно підтримувати між культурний діалог й взаємоповагу до різнобарвних в етнічному сенсі способів життя, що сприяє розумінню культурного надбання різних спільнот. Програма «Культурні маршрути Ради Європи» започаткована Радою Європи в 1987 році та демонструє як спадщина різних європейських країн і культур сприяє створенню спільної та живої культурної спадщини.

Проаналізувавши структуру та зміст сертифікованих Культурних маршрутів Ради Європи та дослідивши їх взаємовідношення до історії, культури та туристичних дестинацій України, П. Берест пропонує поділити маршрути на чотири умовні групи. В контексті нашого дослідження, найбільший інтерес має

третя група – культурні маршрути, що безпосередньо стосуються історико-культурної спадщини нашої країни.

Ґрунтуючись на спільній історико-культурній спадщині України та інших країн Європи, можна зробити висновки, що «наша держава вже зараз має всі підстави приєднатись до наступних 18 культурних маршрутів: Шляхи паломників Сантьяго-деКомпостела; Ганза; Трансроманіка; Європейський маршрут кладовищ; Стежками доісторичного наскального мистецтва; Європейський шлях мегалітичної культури; ATRIUM; Шлях Габсбургів; Шляхи Кирила і Мефодія; Шлях вікінгів, Маршрути імпресіонізму, Шляхи Реформації, Мережа Модерну, Європейські маршрути історичних садів та історичних термальних міст, Європейський шлях кераміки, Європейський шлях єврейської спадщини та Шлях виноградної лози. Всі ці маршрути Ради Європи мають з Україною спільну спадщину, а наявні туристичні дестинації та культурні об'єкти дозволять сприяти всебічному розвитку територій по яких ці туристичні маршрути будуть пролягати» [2, С.70-71].

Варто додати, що перспективи для доєднання України до європейських культурних шляхів мають й такі маршрути, як «Європейські шляхи Моцарта» та «Європейський шлях індустріальної спадщини», «Європейський маршрут історичних аптек і лікувальних садів», «Маршрут європейських казок». А культурний маршрут «Via Regia» є найстарішою та найдовшою дорогою, що з'єднує Східну та Західну Європу і на сьогодні з'єднує десять європейських країн і має протяжність 4500 км у сучасному вигляді як Європейський коридор розвитку III. Стара Віа Регія, яку ще називають «Королівською дорогою», була частиною найважливішої дорожньої системи раннього середньовіччя. З плином часу ця дорога постійно змінювалася, адаптуючись до нових епох, постійно зберігаючи своє вирішальне економічне значення для міжрегіональної торгівлі. Ця довга історична історія відображається в багатій спадщині, починаючи від архітектурної спадщини і закінчуючи нематеріальними традиціями, які сформували європейський континент.

Таблиця 2. Культурні маршрути Ради Європи, до яких Україна може долучитись вже найближчим часом

<i>№ п/п</i>	<i>Назва маршруту</i>	<i>Характеристика маршруту</i>	<i>Можливі об'єкти в Україні</i>
1	Шляхи паломників Сантьяго-деКомпостела	Шлях у Середні віки був одним з найважливіших європейських паломницьких маршрутів, який дослідники сучасності розглядають як модель культурного співробітництва та спосіб відкриття нових традицій й набуття нового культурного досвіду.	VIA REGIA, як пан'європейський торговий і паломницький маршрут. Каміно Подоліко у Вінницькій та Хмельницькій областях
2	Культурний маршрут Ганза	Шлях відображає основні європейські цінності; вільна торгівля, вільне пересування та захист громадян. Ця мережа є важливим засобом мирного та шанобливого співіснування.	Значна частина українських міст (Перемишль, Львів, Володимир (Волинський), Луцьк, Київ) в різні історичні періоди належали до Ганзейської Унії
3	Трансроманіка	Романські маршрути, що поєднують спадщину Римської імперії та ранньохристиянських традицій на території трьох континентів	Для низки вітчизняних архітектурних пам'яток, що збереглись й донині характерний Романський стиль
4	Європейський маршрут кладовищ	Історичні кладовища та стародавні поховання є частиною нашої матеріальної спадщини через їхні твори, скульптури, гравюри та навіть містобудування.	Кладовища також є частиною нашої нематеріальної спадщини, про періоди місцевої історії, які громади не хочуть і не повинні забувати Личаківське (Львів), Байкове (Київ), Козацьке кладовище під Одесою
5	Стежками доісторичного наскального мистецтва	Наскальне мистецтво доісторичних народів, що найкраще презентоване в	Історико-культурний заповідник Кам'яна могила, печера Вертеба

		печерних комплексах Франції та Італії	
6	Європейський шлях мегалітичної культури	Мегалітичні пам'ятники, поховання і святилища, що розповсюджені в місцях проживання доісторичних спільнот	Мегалітичні споруди Кіровоградщини, Запорізької області, Криму та ін.
7	АTRIUM	Напрями туристичного розвитку в окремих регіонах можуть базуватися на музейних експозиціях та архітектурних пам'ятках тоталітарних режимів 20 століття розвитку регіонального туризму	Харків, Кривий ріг, містечка Донецької та Луганської областей мають масив добре збережених об'єктів архітектури, які можуть перетворитися на культурно-туристичні дестинації
8	Шлях Габсбургів	Палаці, замки, чудові церкви, монастирі, абатства та чудові музеї показують, як ця символічна династична родина формувала не лише історію, але й мистецтво, передаючи культурне багатство різних періодів та будуючи стосунки через кордони та між націями.	Низка українських архітектурних пам'яток пов'язана з одним із найвпливовіших королівських домів Європи представники якої поріднилась з з Великими князями Київськими та Королями Руси-України.
9	Шляхи Кирила і Мефодія	Маршрут забезпечує платформу для міжкультурного діалогу між східним і західним християнством, взаємної поваги, соціальної єдності та розуміння, досягнутих через культуру, туризм і мистецтво.	З святими Кирилом і Мефодієм пов'язують подорожі Крим та Північне Причорномор'я, легенду про перебування на Закарпатті
10	Шлях вікінгів	вектор для передачі культури та традицій по всьому європейському континенту	колекція місць, історій і спадщини, поселень 11-12 століть, в яких виявлені поховання вікінгів
11	Маршрути імпресіонізму	відображає європейське розмаїття через «миттєвий знімок» його ландшафтів	музеї й культурні зони, пов'язані із живописом імпресіоністів

12	Шляхи Реформації		Сакральні споруди
13	Мережа Модерну (Réseau Art Nouveau)	є відображенням європейських культурних цінностей і важливості міжкультурного діалогу.	Архітектурні споруди і численні заходи та виставки в музеях
14	Європейський маршрут історичних садів	популяризує спільну спадщини європейської зеленої спадщини та ідентичності, сприяє сталому розвитку нашого спільного простору	Технології формування садів і ландшафтів у «Софіївці», «Олександрії» та ін.
15	Європейський маршрут історичних термальних міст	курорти відіграють провідну роль у захисті архітектурного та природного середовища та сприянні сталому культурному розвитку	Курорти Львівської і Закарпатської областей
16	Європейський шлях кераміки	Мистецтво кераміки відображає як спільну ідентичність Європи, так і місцеві особливості її територій.	Трипільська кераміка, Косівська, Бубнівська традиції оздоблення керамічних виробів
17	Європейський шлях єврейської спадщини	Визначними прикладами є історичні синагоги та кладовища, ритуальні лазні, єврейські квартали, пам'ятники та меморіали. Крім того, в маршрут включено кілька архівів і бібліотек.	Археологічні пам'ятки Бердичева, Білої Створення спеціалізованих музеїв, присвячених вивченню життя відомих єврейських постатей
18	Шлях виноградної лози (Iter Vitis)	Культурні ландшафти, пов'язані із виноробством та виноградарством	Винні маршрути Закарпаття
19	Маршрут Європейські шляхи Моцарта		
20	Європейський шлях індустріальної спадщини		
21	Європейський маршрут історичних аптек і лікувальних садів		
22	Маршрут європейських казок		

Проаналізувавши таблицю перспективних для розвитку туристичної діяльності країни Культурних маршрутів Ради Європи, в яких можна популяризувати як матеріальну, так й нематеріальну спадщину, і до яких Україна може долучитись вже найближчим часом, можемо зробити висновок, що майже

всі українські регіони та малі історичні міста і селища мають потенціал для розвитку таких різновидів туризму, як релігійний, пізнавальний, освітній, рекреаційний, гастрономічний та ін.

Особливого значення для України набуває розвиток сільського та інших «зелених» видів туризму (агротуризм, екологічний) та вплетення дестинацій сільського туризму у мережу європейських культурних маршрутів. В умовах глобалізаційних викликів для культури саме невеликі громади розповідають нам історію тисячолітньої співпраці між природою та людським суспільством. У час постійних нових викликів сільські громади повинні боротися з проблемами, які не підлягають захисту, але при цьому використовувати можливості та розуміти потенціал, що випливає з їх різноманітної та динамічної спадщини. Сертифіковані культурні маршрути перетворюють сільські території на лабораторії, щоб продемонструвати культурну та природну спадщину як двигун відродження. Як основа для визначення унікального потенціалу спадщини в об'єднаних громадах пропонується розвивати наступні види: паломництво, екологічний туризм, стале місцеве виробництво продуктів харчування, комплексне управління ландшафтом, сільський та агротуризм, проведення мистецьких заходів та фестивалів.

Новий туристичний маршрут «Подільський шлях святого Якова» або «Каміно Подоліко», який є частиною Європейського культурного маршруту «Шляхи паломників», популяризує культурну спадщину громад у Вінницькій та Хмельницькій областях, є поєднанням туристичних атракцій для внутрішніх та іноземних туристів та розрахований на 10–14 днів. У найближчих план цей маршрут має пройти усі етапи сертифікації маршруту Радою Європи через Федерацію шляхів святого Якова та стати офіційною частиною європейського Шляху святого Якова [49].

Подільський шлях святого Якова пролягає через 13 основних населених пунктів Вінниччини та Хмельниччини, акцентуючи особливу увагу на центрах зосередження матеріальної та нематеріальної культурної спадщини невеликих населених пунктів та мальовничих краєвидів на маршруті. Місцеві громади, які

приєдналися до туристичного маршруту «Подільський шлях святого Якова», знаходяться в процесі створення власних стратегій відродження на основі спадщини, хоча потребують підтримки для вдосконалення своїх навичок, знань і розвитку потенціалу та мають перспективи стати дестинаціями для наслідування або моделями територій, визнані процвітаючими, тому що відродилися за допомогою культурної та природної спадщини, стали спільнотою місцевих зацікавлених сторін, а також фізичним місцем зустрічі, де відбувається спільна творчість у галузі збереження і поширення унікальних традицій.

Шлях прокладений таким чином, що кожні 15-25 кілометрів туристи зможуть знайти затишок у готелі, садибі, гуртожитку або навіть монастирі. Для зручності мандрівників створено спеціальний паспорт, а маршрут ретельно позначено жовтими стрілками. Маршрут проходить через мальовничі куточки природи, дозволяючи насолодитися красою українських пейзажів та місця з багатою історією, де можна познайомитися з культурною спадщиною регіону.

В жовтні 2024 року відбувся воркшоп «Культурні маршрути Ради Європи в Україні: шлях до сталого розвитку української спадщини», організований департаментом маркетингу міста та туризму Вінницької міської ради, департаментом міжнародного співробітництва та регіонального економічного розвитку Вінницької ОДА та Вінницькою агенцією регіонального розвитку. Семінар зібрав велику кількість учасників з Міністерства культури України, місцевої влади та представників культурних установ країни, музеїв та громадських організацій та підкреслив спільне прагнення інтегрувати українську спадщину до програми «Культурні маршрути» Ради Європи. Під час воркшопу учасники досліджували перспективи розширення паломницьких маршрутів Сантьяго-де-Компостела в Україні. Протокол про співпрацю підписали Жмеринська міська рада, Асоціація культурно-мистецьких центрів «Via Regia Україна» та Асоціація друзів Дороги Святого Якова в Україні. Серед основних подій, які обговорювалися на семінарі, також було створення нового маршруту Camino Galitziano, який сполучатиме Чортків зі Львовом із кінцевим сполученням на кордоні з Європейським Союзом[66].

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Розвиток соціокультурної інфраструктури відіграє важливу роль у забезпеченні сталого зростання креативних індустрій, оскільки створює середовище для генерування нових ідей, підтримки локальних ініціатив і збереження культурної спадщини. Крім того, стратегічна координація між урядами, місцевими громадами та міжнародними організаціями є необхідною для створення єдиного соціокультурного простору.

Рада Європи та Європейська комісія відіграють центральну роль у формуванні спільної політики для збереження та популяризації культурної спадщини.

Проект «European City of Culture» або «Європейське культурне місто», започаткований у 1985 році в Афінах, є одним із найуспішніших і наймасштабніших міжурядових ініціатив, завдання якого полягає у зміцненні культурних зв'язків, популяризації європейської ідентичності та створенні образу європейської спільноти як єдиного соціокультурного простору. Щороку він дає можливість одному з міст стати центром демонстрації своїх культурних здобутків і розвитку. Проект став каталізатором для збереження культурної спадщини, підтримки креативних індустрій та посилення ролі культури в міському розвитку. Завдяки йому в європейських містах з'явилися численні культурні центри, інноваційні проекти та багаторічні програми співпраці. «Європейська культурна столиця» продовжує залишатися важливим інструментом зміцнення соціокультурного простору Європи та популяризації культурного багатства континенту.

Слід відзначити, що питання правової охорони нематеріальної культурної спадщини є надзвичайно актуальним для країн Європейського Союзу, які впроваджують заходи для її збереження та передачі наступним поколінням. Міжнародні проекти, що мають на меті популяризацію елементів культурної спадщини, стають усе більш затребуваними.

Для оцінки цінності культурної спадщини Європейський Союз ініціював і профінансував проект «Культурна спадщина важлива для Європи» (Cultural Heritage Counts for Europe – CHCFE). Участь в якому взяли шість європейських міжнародних організацій.

У контексті війни з російським агресором Міжнародний альянс із захисту культурної спадщини в зонах конфлікту (ALIPH), який отримує фінансування від Європейського Союзу, впровадив гнучку фінансову модель для організацій в Україні, використовуючи мікрогранти.

Інноваційні моделі освоєння локальної культурної спадщини в Україні стають все більш актуальними в необхідності збереження національної ідентичності, контексті глобалізації, диджиталізації. Основна мета таких підходів – інтеграція локальної культурної спадщини в сучасне життя через технології, освіту, мистецтво та соціальні ініціативи.

Успішними прикладами є: віртуальний 3D-тур до Національного музею космонавтики імені Сергія Корольова, «Google Street View», віртуальна і доповнена реальності в творчості українських митців, прогулянка в середині картини Миколи Глуценка «Сінокіс», Український віртуальний проект Чорнобиль та інші.

Збереження локальної культурної спадщини через інновації дозволяє не тільки популяризувати унікальну історію України, але й забезпечити її інтеграцію у глобальний культурний простір. Глобалізація несе нові виклики для збереження культурної різноманітності. Тому виявлення, популяризація та охорона нематеріальної культурної спадщини є одним із пріоритетних напрямів для України. Адже саме вона є тим культурним кодом, який передається з покоління в покоління і формує нашу національну самосвідомість.

Культурна спадщина сільської місцевості є дуже важливим елементом інтегрованої стратегії щодо просування регіональної спадщини, сталого розвитку сільської місцевості та підвищення рівня життя. Кожна об'єднана громада в Україні має багаті культурні ресурси: культурні місця та місця пам'яті, місцеві традиції та культурні події. Необхідно використовувати культуру для

сталого розвитку сільських громад, що дозволяє збільшити зайнятість і просування регіону. депопуляція сільської місцевості загрожує втратою культурної спадщини, сільських традицій і, в деяких випадках, мов або діалектів меншин. По всьому ЄС проводяться місцеві фестивалі, свята, які підтримують традиції, які визначають та зберігають унікальність цих територій.

Україна справді має величезний історико-культурний потенціал для розвитку туристичних дестинацій. Завдяки багатій історії, унікальній культурній спадщині, архітектурним пам'яткам та природним ресурсам, країна має всі можливості для створення конкурентоспроможних туристичних дестинацій, що поєднують унікальну культурну спадщину з сучасними трендами туризму.

РОЗДІЛ 3. ДИВЕРСИФІКАЦІЯ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНІВ НА ПРИКЛАДІ ОСВОЄННЯ ЛОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Посилення конкурентних позицій місцевих громад в контексті активізації різновидів фестивальної діяльності та розвитку подієвого туризму

У сучасному глобалізованому світі, де культурні явища набувають схожих культурних тенденцій, залишається все менше країн, які здатні запропонувати щось справді унікальне та автентичне, вважає Н. О. Шевченко. Одним із найбільш поширених та швидко зростаючих напрямків, за оцінками Всесвітньої туристичної організації, залишається подієвий туризм, особливо той його сегмент, який ґрунтується на етнографічних особливостях місцевих спільнот, адже завдяки сформованим традиціям та унікальній культурно-історичній спадщині він може розвиватися в маловідомих туристичних дестинаціях, та передбачає відвідування місцевості у певний час, приурочений до події[74].

Мальовничі ландшафти та пейзажі, архітектура та культурне розмаїття є головними туристичними принадами місць всесвітньої та національної спадщини. Останнім часом все більше уваги приділяється загрозам туризму для спадщини певних територій не лише в «розкручених» дестинаціях, що призвело до таких явищ, як овертуризм, а й у країнах, що розвиваються. Надмірна експлуатація об'єктів культурної спадщини, пам'яток або територій, поганий туристичний менеджмент може завдати шкоди цілісності, зовнішньому вигляді і внутрішнім характеристикам об'єктів спадщини, призвести до втрати її культурної, історичної, наукової чи іншої значущості, понизити її міжнародний авторитет на туристичному ринку [84].

Тому перенесення частини туристичних подій, що пов'язані із популяризацією культурної спадщини на локальний рівень, спрямування частини туристичних потоків до маловідомих туристичних об'єктів, буде

відігравати позитивну роль у розвитку сфер культури і туризму країни в цілому, регіонів і місцевих громад, зокрема. Спадщина може привабити відвідувачів, тоді як туристична діяльність може забезпечити фінансову та громадську підтримку для збереження спадщини в місцевих громадах, суттєво вплинути на регіональну соціально-культурну інфраструктуру.

Багато регіонів України володіють значним рекреаційним потенціалом для створення історико-культурних та фестивальних маршрутів, що дозволяє як іноземним, так і українським туристам ознайомитися з культурними традиціями та історичною спадщиною цих місцевостей.

Часто заходи в межах подієвого туризму охоплюють фестивальні, етнографічні, культурні подорожі та інші види подій. Наприклад, у розвитку внутрішнього туризму значну роль відіграють різноманітні фестивалі, присвячені народним ремеслам, фольклору, етнографії та обрядам.

Культурно-мистецькі традиції відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні та збереженні національної ідентичності. Вони є своєрідним кодом, який передається з покоління в покоління, об'єднуючи людей спільними культурними цінностями, історією та світоглядом. Однією із форм розвитку цих традицій є фестивалі, зокрема етнофестивалі, під час яких відбуваються: презентації народних ремесел і промислів (гончарство, ткацтво, ковальство, вишивка); фестивалі автентичної культури і фольклорні свята у вигляді концертів фольклорних колективів, виступів виконавців, які використовують елементи етнічної музики; майстер-класи народних мистецтв і демонстрація національних танців різних народів; фестивалі-ярмарки; релігійно-обрядові фестини, присвячені релігійним святам і традиціям; фестивалі-змагання і реконструкції історичних подій, битв, особливостей побуту і давніх культурних традицій; майстер-класи з приготування національних страв з їх дегустацією та можливістю дізнатися більше про особливості місцевої кухні [14].

Враховуючи, що фестивалі мають велике значення через їхній соціальний, культурний, економічний та екологічний вплив на життя місцевих громад, то розуміння як місцеві мешканці сприймають соціальні переваги фестивалів

вимагає дослідження та вивчення в географічній зоні кожного регіону. Соціокультурні проекти з підготовки та проведення фестивалів призводять до утворення нових видів культурних зв'язків всередині спільноти мешканців громади на етапі підготовки до фестивалів, створення нових форматів міжкультурних комунікацій з гостями фестивалю під час його проведення, що є одним із найпотужніших інструментів популяризації історико-культурної спадщини та, є особливо актуальним у повоєнний час. Самобутності та унікальності етнофестивалів додають і гастрономічні традиції, що мають свої особливості у кожному регіоні[50].

Таким чином, фестивалі все більше розглядаються як одна із візій в стратегіях місцевого економічного розвитку і важливою метою у програмах відродження культурної спадщини на регіональному та місцевому рівнях.

Фестивалі умовно можна поділити на дві основні категорії: ті, що зосереджені на відтворенні народних обрядів і традицій, та ті, які створюють новий культурний продукт, орієнтований на сучасну інтерпретацію культури.

Фестивалі народних обрядів і традицій відроджують та популяризують автентичні елементи народної культури, зокрема обряди, ремесла, фольклор, традиційну музику й танці. Наприклад, фестивалі купальських обрядів, колядувань або вишиванок допомагають відчувати атмосферу стародавніх звичаїв і відроджують культурну пам'ять. Такі фестивалі підтримують інтерес до національної спадщини, передаючи знання новим поколінням і водночас приваблюючи туристів, зацікавлених у справжній, аутентичній культурі.

Фестивалі, що створюють новий культурний бренд це події спрямовані на популяризацію сучасної інтерпретації культури, але базуються на національних традиціях і символах. Прикладами можуть бути музичні чи мистецькі фестивалі, які комбінують традиційні мотиви з новітніми тенденціями, або сучасні вуличні фестивалі, що популяризують українське кіно, літературу, мистецтво й гастрономію.

Вінниччина – справжня скарбниця культурної спадщини України, дивовижний край, де мальовнича природа гармонійно поєднується з

багатовіковою історією. Тут збереглися унікальні фольклорні традиції, які передаються з покоління в покоління. Архітектурні пам'ятки, музеї та фестивалі – це лише мала частина того, що може запропонувати цей край тим, хто цікавиться історією та культурою [51].

Щоб зануритися у світ народних обрядів і звичаїв Вінниччини, варто відвідати традиційні всеукраїнські заходи і фестивалі, такі як «Українська витинанка», «Бубнівська кераміка», «Подільський оберіг», «Великодня писанка», свято кобзарського мистецтва ім. В. Перепелюка «Струни вічності», Міжнародний фестиваль-конкурс народно-хорового співу «Над Собом пісня дзвінко лине» та інші. Ці заходи дають можливість побачити унікальні народні ремесла, послухати автентичну музику, познайомитися з народними майстрами, придбати унікальні сувеніри та насолодитися неповторною атмосферою культури Подільського краю, оскільки всі ці події заходи відбуваються у мальовничих місцях, на вулицях історичних сіл і містечок, на території історико-культурного заповідника «Буша» та інших привабливих для туристів локаціях.

Зокрема, під час проведення щорічного фестивалю «Великодня писанка», вінничани та гості міста розмальовують велетенські писанки та мають нагоду взяти участь у різноманітних заходах та майстер-класах. Проєкт започатковано в 20107 році. В 2024 р. «Великодня писанка» об'єднала навколо себе 75 учасників, які, в загальному, представили біля трьохсот робіт.

В 2024 році у Вінницькій міській територіальній громаді відбувся перший Етно-вікенд «Заплетемо рогозу». Культурний захід, який став своєрідним відродженням давнього ремесла рогозоплетіння, яке має глибокі корені в історії цього регіону та популяризації майстрів, що практикують старовинну техніку рогозоплетіння, влаштували у селі Щітках. Рогозоплетіння – це традиційне українське ремесло, яке передавалось з покоління в покоління. Вироби з рогозу – кошики, сумки, килимки та інші – були не лише практичними предметами побуту, але й символами української культури. Однак з часом це ремесло почало забуватися. Захід спрямований на збереження нематеріальної культурної спадщини України та популяризацію місцевих традицій.

Фестивалі, орієнтовані не лише на звичаєву культуру, мають надзвичайно важливе значення для суспільства, економіки та міжнародного іміджу країни. Їхній вплив виходить далеко за межі збереження традицій, адже вони стають платформами для розвитку нових культурних трендів і підтримці молодих талантів. Фестивалі та події відіграють важливу роль в індустрії туризму та гостинності з кількох причин: вони створюють спогади та історії, висвітлюють буденний повсякденний досвід, оскільки це особливі види соціальної активності; дають можливість подорожувати в далекі місця, щоб стати частиною цікавої події; сприяють зростанню економічних доходів місцевого населення міста, регіону чи країни. Відвідувачі на фестивалях чи подієвих турах сплачують за проживання, вечері в ресторанах, придбання сувенірів, що стимулюють місцеву економіку. Пропозиції фестивалів та заходів, пов'язаних із нематеріальною культурною спадщиною – це завжди духовний, соціокультурний та економічний внесок у індустрію туризму та гостинності

На Вінниччині такими фестивалями є: *ОпераФест Тульчин* - міжнародний оперний фестиваль під відкритим небом, який проходить на території Палацу Потоцьких в Тульчині; міжнародний фестиваль звичаєвої культури «Живий Вогонь», заснований 2009 року Вінницьким козацьким полком ім. Івана Богуна, який вражає ідейним наповненням, концертною програмою, тематичними локаціями, смачною кухнею. Мета фестивалю — збереження Подільського свята Купайла у дні сонцестояння, обряду запалення «живого вогню», відродження козацьких звичаїв. Під час проведення цього річного фестивалю козаки з Миколаївщини, Херсонщини, Київщини, Житомирщини, Хмельниччини, Вінниччини, Луцька та Дніпра демонстрували бої на шаблях, метання ножів, стрільбу з лука та роботу з батогом. Все дійство супроводжується вогнями та танцювальним шоу[6].

«БарРокКо» — унікальний музичний фестиваль, що відбувається на фоні руїн Барського замку. Серед локацій фестивалю неоготичний костел святої Анни Поєднання сучасних музичних трендів з елементами бароко та презентація різних проявів візуального мистецтва створюють незабутню атмосферу. Фолк-

рок фестиваль «Млиноманія» на березі Південного Бугу, дарує не лише естетичну насолоду споглядання мальовничих ландшафтів та історичних пам'яток, а й сприяє розвитку туризму та відродженню села.

Обласний фестиваль народної творчості «Скарби Поділля», представляє виставкові світлиці з традиційними ремеслами свого краю та концертні виступи аматорських творчих колективів за тематичними назвами: «Вишивана доля Вінниччини»; «Величальна хлібу»; «Подільський узвіз народних ремесел»; «Весілля на Поділлі»; «Мистецтво одного села»; «Мамина хустина – оберіг для сина»; «Ми творчістю єдині в рідній Україні»; «Україна – від витоків до сьогодні»; «Величальна рідному краю»; «Медова наша Україна» та інші[78].

Міжнародний фестиваль VINNYTSIA JAZZFEST- найстаріший джазовий фестиваль незалежної України, який щорічно проходить в жовтня місяці був започаткований в 1996 році. Зі творчі роки свого існування фестиваль зберіг свої традиції і водночас постійно розвивається, запрошуючи нових виконавців та експериментуючи з форматами. В 2018 році у Вінниці стартував фестиваль сучасного AirГогольFest. Такі заходи, створюють новий, сучасний культурний імідж, залучаючи світових експертів та митців. Це дозволяє сформувати нове сприйняття української культури як динамічної, творчої та відкритої для світу, а для міста буде сприяти у розвитку та поширенні власної культурної айдентики. [69].

Фестиваль вінницької гастрокультури «проСАЛО і доСАЛА», на якому популяризують унікальні подільські страви. Даний проєкт покликаний підсилити імідж міста Вінниця, як центру гастрономічної культури. Фестиваль зацікавить не лише туристів, а й самих вінничан. На гостей чекали автентичні рецепти в сучасній інтерпретації: традиційне сало, хрін, гірчиця, а також особливі страви – манзарі, меживо, годзю та інші кулінарні родзинки.

Гастрофестиваль «Картопля по – улановськи». На Вінниччині, в селі Уланів Хмільницького району в 2021 році , вперше пройшов кулінарний фестиваль "Картопля по-уланівськи". Його мета — популяризувати унікальні страви подільської кухні, а саме картоплю по-уланівськи. Учасники фестивалю,

а це професійні кухарі та мешканці Уланівської громади, на місці готували страви з картоплі та продавали їх гостям свята. За словами кухаря Ігоря Місевича, на фестивалі готували страви із близько 500 кілограмів картоплі.

З 2022 року Якушинецька громада активно займається проблематикою збереженням своєї культурної спадщини, зокрема клуб «ЕтноGRAFiЯ», який був створений в цей період, досліджує традиції, звичаї та ремесла місцевих жителів, можливості популяризації нематеріальної культурної спадщини, а проведення щорічних фестивалів української святково-обрядової культури зимового та весняного циклів, «Якушинецькі поколядини» та «Якушинецькі весноспіви», дає змогу презентувати багатовікові обряди та традиції регіону далеко за межами громади[63]. Навіть у складних воєнних умовах, фестивалі продовжують жити в онлайн-просторі, демонструючи стійкість української культури, об'єднуючи громаду та популяризуючи національні традиції в мережі Інтернет [11].

Основна мета фестивалів полягає в збереженні та популяризації нематеріальної культурної спадщини. Під час таких заходів люди мають можливість побачити, відчути та долучитися до традицій, які стали частиною української ідентичності. Фестивалі сприяють збереженню національного духу та допомагають передати цінні знання та уміння майбутнім поколінням.

Першим кроком в організації та проведенні локальних фестивалів стало створення та затвердження Положення фестивалю. У цьому документі детально прописані мета заходу, умови участі, а також порядок проведення фестивалю, що дозволяє учасникам і гостям зрозуміти основні принципи події та спланувати участь заздалегідь.

Для проведення «Якушинецьких поколядин» організаторами було обрано зручну локацію для фестивалю, яка відповідає потребам великого заходу: територію облаштовано сценою для виступів фольклорних колективів і виконавців, а також глядацькою зоною. Для створення святкової атмосфери виготовлено тематичні декорації, прикрашені зимовими та різдвяними атрибутами, що відображають дух традицій українського Різдва. Крім того,

розроблено логотип заходу, який став впізнаваним символом фестивалю, та рекламну афішу, яка допомогла залучити відвідувачів із місцевої та сусідніх громад. Для забезпечення технічних потреб події встановлено необхідну аудіоапаратуру, освітлення та обладнання для сцени, що дозволяє провести виступи на високому рівні.

З метою розширення культурної співпраці та налагодження партнерських стосунків, організатори також звернулися до сусідніх громад. Відправлено офіційні листи-запрошення очільникам цих громад від імені сільського голови Якушинецької громади, щоб залучити їхні культурні колективи та створити теплу атмосферу взаємопідтримки й співпраці. Такий крок не тільки розширює коло учасників, але й сприяє зміцненню культурних зв'язків між громадами, підкреслюючи важливість спільних зусиль у збереженні та популяризації українських традицій.

Фестиваль "Якушинецькі Поколядини" - це не просто святкування, а справжнє відродження традицій і духу минулих часів. Фокус фестивалю - об'єднання людей навколо українських традицій, збереження та популяризація колядування та щедрювання в Україні. Він створює місце, де культура оживає, сприяє єднанню спільноти та передачі спадщини майбутнім поколінням. Цей фестиваль свідчить про глибокі корені та неповторний характер української національної культури. Тут можна побачити старовинні обряди, послухати стародавні колядки та щедрівки, долучитись до спільно виконання відомої колядки «Добрий вечір тобі, пане господарю» та всесвітньо відомого Щедрика, почастиватися кутею від господинь громади, зробити фото на святковій локації, долучитися до різноманітних майстер-класів.

Фестиваль традиційно проводиться наприкінці Різдвяних свят. Варто зазначити, що назва заходу має свою унікальну ідентичність і глибоке культурне коріння. Назва "поколядини" походить з місцевого діалекту села Майдан, одного з населених пунктів Якушинецької громади, що додає фестивалю особливого колориту й автентичності. "Поколядини" означає всі святкування та гуляння, які тривають після Різдва і до Водохреща – це давня традиція, яка відображає

народні зимові звичаї та обряди. Використання фестивалів святково-обрядових традицій сприяють швидкому відновленню культурної ідентичності громади, оскільки позитивні емоції, які виникають під час святкування запускають процес встановлення зв'язків між поколіннями, носіями традицій із старшого покоління і передачу їх молодшому поколінню.

Таким чином, фестиваль «Якушинецькі покаядини» не тільки відроджує народні обряди, а й підкреслює унікальність подільської мови, роблячи його особливо цінним для жителів громади й цікавим для гостей.

Українська народна культура відома своїми весняними обрядами та піснями, які символізують прихід нового життя, пробудження природи після зими та віру в щасливе майбутнє. "Якушинецькі Весноспіви" - це святкування традиційних весняних обрядів, який щорічно проводиться в рамках святкування свята Масниці (Колодія). Свято передбачає виконання обряду народження колодки, виконання народних веснянок і музичних творів про весну, народні ігри та частування варениками з сиром та млинців (налисники), випікають «жайворонків». Відвідувачі фестивалю "Якушинецькі Весноспіви" отримують унікальну нагоду не лише долучитися до святкування весняних обрядів, але й глибше пізнати українську культуру та традиції. На заході гості можуть дізнатися про значення і символіку весняних обрядів та звичаїв, які здавна відзначають пробудження природи та початок нового сезону.

Фестиваль української святково-обрядової культури весняного циклу «Якушинецькі весноспіви» проводиться на території Якушинецької ОТГ. Засновниками та організаторами фестивалю є: - Якушинецька сільська рада; Відділ освіти, культури та спорту Якушинецької сільської ради; Комунальний заклад «Центр культури та дозвілля Якушинецької сільської ради» з філіями.

Метою фестивалю є: відродження та популяризація української обрядової та звичаєвої культури; пропаганди національного пісенного надбання; сприяння культурно-духовного розвитку населення; популяризації сучасної української пісні; сприяння розвитку творчих колективів, працівників, а також закладів, установ, підприємств і організацій культурно-мистецької та туристичної сфери.

Фестиваль проводиться щороку, в рамках святкування свята Колодія. Дата та місце проведення визначаються Організатором.

Особливим задоволенням для багатьох є можливість зробити яскраві світлини з величезним святковим млинцем чи гігантським вареником — символами весняного святкування, що додає фестивалю колоритності та робить його незабутнім.

До того ж, гості "Якушинецьких Весноспівів" можуть відчути себе частиною справжнього українського свята, взявши участь у весняних хороводах. Це давній обряд, який символізує єднання з природою і спільну радість від пробудження весни. Під традиційні пісні та музику, відвідувачі, тримаючись за руки, утворюють великі кола, гуляючи хороводом разом із фольклорними колективами. Таке дійство не тільки створює святкову атмосферу, але й зближує учасників, додаючи їм гарного настрою та енергії.

Таким чином, фестиваль "Якушинецькі Весноспіви" дарує кожному відвідувачу можливість насолодитися багатством української культури, відчути єдність із традиціями предків та створити чудові спогади про весняне свято в серці Поділля.

Вищезазначені фестивалі було започатковано у 2018 році, але через пандемію COVID-19 та повномасштабне вторгнення росії в Україну їх проведення тимчасово перейшло у формат онлайн. Віримо, що після завершення війни, здобувши перемогу, ми всі разом з радістю і гордістю заколядуємо, заведемо гучні весняні хороводи й покличемо таку довгоочікувану весну, тому що фестивалі- це не просто сукупність видів соціокультурних заходів, це також ідеологічне обрамлення історії, природи та традицій. Цей день буде справжнім святом єдності, відродження та сили нашого народу, який пройшов крізь випробування і вистояв.

Важливим кроком до збереження культурної спадщини регіону став збір народних пісень у селах, що входять до складу Якушинецької громади. Завдяки співпраці з місцевими жителями, вдалося зібрати понад 25 унікальних пісенних творів, їх мелодій та традицій виконання, що відображають різноманітні аспекти

побутової і святкової культури жителів громади[70]. Це особливо важливо «в умовах, коли традиційна культура піддається впливу сучасних технологій та глобалізації» [63].

Процес збору включав детальні інтерв'ю з носіями традицій, аудіозаписи виконання пісень та запис пов'язаних з ними історій. Отримані матеріали дозволяють не лише зберегти автентичні мелодії та тексти, але й реконструювати контекст їх виконання, розуміючи, які емоції та події вони відображали. Зараз триває робота над розшифровкою та нотацією зібраних пісень, а також розробляються плани щодо їх використання в освітніх програмах та культурних заходах, щоб передати цю цінну спадщину наступним поколінням.

Сучасні процеси, пов'язані із збереженням української мови та її діалектів варто розглядати крізь призму постійних змін і розвитку. Адже мова, як ключовий елемент існування народу та утриманню національної ідентичності, відображає спосіб життя минулих поколінь, передає унікальність та багатства нематеріальної культурної спадщини, який важливо зберігати та підтримувати для відтворення культурного самоусвідомлення [63]. «Повномасштабна війна РФ проти України внесла глибинні корективи в суспільно-політичні та соціокультурні трансформації суспільства. За порівняно короткий час відбулися різкі зміни в суспільній свідомості українців, їх ставленні до власної мови, історії, культури та держави» [24, С.309].

Документування мовних діалектів кожного села Якушинецької ОТГ проводиться з 2023 року, результатом якого став перелік прикладів з 148 слів. Завдяки цьому заходу громада має змогу відродити та популяризувати локальні мовні та культурні особливості, підкреслюючи їхню значущість для місцевої історії та самобутності. Використання унікального діалектного слова в назві також підкреслює важливість збереження мовних відмінностей, які є частиною культурної спадщини Поділля.

3.2. Потенціал ресурсів локальної культурної спадщини як чинник модернізації соціокультурної сфери об'єднаних територіальних громад.

Самоідентифікації українців у сучасних умовах напряду пов'язана із доступом до елементів культурної спадщини, коли відбувається процес переосмислення своєї історії, традицій, культурних досягнень і взаємозв'язків з європейським культурним простором. «Ці процеси стосуються елементів нематеріальної культурної спадщини, які свідчать про вікові традиції у господарюванні, духовному та культурному розвитку народу» [75]. На шляху національного відродження, важливим аспектом фахівців соціокультурної сфери є дослідження, виявлення, опис та публікація цих елементів.

Локальна культурна спадщина відіграє ключову роль у формуванні соціальної та культурної ідентичності об'єднаних територіальних громад (ОТГ), а також є важливим ресурсом для їхнього розвитку та модернізації. У сучасних умовах, коли громади шукають шляхи для підвищення своєї привабливості, конкурентоспроможності та економічного зростання, значення культурної спадщини стає ще більш очевидним. Збереження й активне використання локальних традицій, обрядів, народних промислів і архітектурних пам'яток створюють основу для нових культурних ініціатив, які не лише об'єднують громаду, а й сприяють залученню туристів та інвесторів.

Культурна спадщина може стати потужним чинником модернізації соціокультурної сфери ОТГ, створюючи нові можливості для розвитку місцевої економіки та покращення якості життя мешканців. Вивчення, збереження та популяризація історичних, етнографічних і культурних ресурсів дозволяє громадам не тільки підтримувати культурну пам'ять, але й сприяти міжпоколінному діалогу, творчому переосмисленню традицій і формуванню сучасного культурного бренду. У цьому контексті потенціал локальної культурної спадщини стає важливим ресурсом для сталого розвитку об'єднаних територіальних громад, допомагаючи їм адаптуватися до викликів часу та використовувати свої унікальні особливості для подальшого зростання.

Нематеріальна культурна спадщина відображає ідентичність та спосіб життя громади і є її брендом. Успішний розвиток культурної спадщини як бренду може позитивно вплинути на економічний розвиток громади через зростання туристичного руху та розвиток суміжних галузей. Нематеріальна культурна спадщина стає для громад тим стержнем, що наповнює її життя винятковим змістом, забезпечуючи її стабільність, самоідентифікацію та спадкоємність поколінь. При цьому НКС виступає не лише активом, але й ресурсом та суттєвим чинником місцевого розвитку, феноменом, що може й повинен застосовуватись у суспільних інтересах.

Внесення елементів в Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини забезпечує ідентифікацію, збирання, накопичення, обробку, захист, облік та доступ до інформації про наявні на території України елементи нематеріальної культурної спадщини з метою їхньої охорони [16], визначає вектори туристичного та економічного розвитку.

Національний перелік складається із п'яти інвентарів:

- ✓ інвентар нематеріальної культурної спадщини;
- ✓ інвентар нематеріальної культурної спадщини, яка потребує термінової охорони;
- ✓ інвентар належних практик з охорони нематеріальної культурної спадщини;
- ✓ інвентар, що представляє культуру корінних народів України;
- ✓ інвентар елементів, що були відроджені у зв'язку з перерваною традицією[48].

Відповідно до українського законодавства, елементом нематеріальної культурної спадщини (НКС) вважається те, що передається з покоління в покоління і постійно оновлюється в спільнотах у процесі взаємодії з природою, етносами та історичними умовами існування. Носії нематеріальної культурної спадщини – це свідки збереження і одночасно певної трансформації історії та культури. Саме вони передають від покоління до покоління унікальні знання,

вміння та традиції, які формувалися століттями. Вони є ключовими для збереження «живої» культури, яка постійно розвивається під впливом різних факторів.

Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України складається з 93 елементів. Вся інформація про представлені елементи розміщена на сторінках Віртуального музею елементів нематеріальної культурної спадщини. Ключовим здобутком ресурсу, аналогів якого немає в Україні, є наявність інтерактивної карти елементів НКС[8].

В національному переліку Вінниччина представлена 6 елементами, а саме: Традиція орнаментального розпису бубнівської кераміки» с. Бубнівка; «Традиційна жіноча вишита сорочка з квіткою с.Клембівки; «Технологія виготовлення «воскових» вінків на Вінниччині»; «Традиційний обрядовий хліб Вінниччини» с. Байківка; «Традиція рогозоплетіння села Щітки, Писарівки; «Пшоняна каша «Зозуля» с. Дашківці.

В загальному обласний перелік налічує 58 елементів. У 2024 році обласний перелік нематеріальної культурної спадщини Вінниччини зріс на 14 елементів. Серед них – традиційні ремесла, страви, обряди та пісні, що відображають унікальні традиції різних громад регіону [19]. Пропозиції щодо поповнення Обласного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини новими елементами, характерними для Вінницької області, розглядалися на засіданні експертної ради при Департаменті гуманітарної політики Вінницької ОДА. До списку нових елементів НКС Вінниччини увійшли: «М'якохідські мальовані килими» Джулинської громади, а також традиція приготування та споживання «Мамалиги зі смаженицею» Студенянської громади і традиція приготування весняно-літньої страви «Трусянка» в селі Василівка Ладижинської громади. Також цього статусу набули обрядове дійство «Носіння кужеля» у селі Білашки Погребищенської громади, «Традиція виконання духової музики» села Борівка Чернівецької громади і «Традиція приготування та споживання пшоняних голубців у буряковому листі» села Бережанка Ободівської громади, а також технологія виготовлення виробів із сіна – представлена Барською громадою;

каша "Кабачанка" – традиція приготування і споживання цієї страви була представлена Крижопільською громадою; в'язання віників із сорго – стародавню техніку виготовлення віників із сорго, характерну для села Кидрасівка Бершадської громади, демонстрували Ніна Заболотна та Лариса Ющенко; приготування традиційної страви "Колотуха" – кулінарна практика Глуховецької громади; традиційна страва "Молозиво" – характерна для села Мізяківські Хутори Стрижавської громади; подільський декоративний розпис – представлений Тетяною Цвігун, заслуженим працівником культури України; жнивварський обряд – традиційний для Самгородоцької громади; Пісенна спадщина Явдохи Зуїхи – традиції пісень Гайсинської громади презентували Світлана Кузнецова, Лідія Горошко та Наталя Лиса[7].

Таблиця 3. Перелік елементів нематеріальної культурної спадщини за напрямками

*Курсивом відзначені елементи, які одночасно внесені і до національного переліку, а жирним накресленням відзначені елементи нематеріальної культурної спадщини Якушинецької територіальної громади

<i>№ п/п</i>	<i>Народні ремесла</i>	<i>Гастрономічні практики</i>	<i>Обряди і звичаї</i>
1	<i>Традиція орнаментального розпису бубнівської кераміки</i>	Тиманівська каша – засипана капуста	Пісенна традиція села Стіна Томашпільського району
2	<i>Традиційна жіноча вишита сорочка «з квіткою» с. Клембівка</i>	Традиція випікання весільного короваю села Бондурівка	Великоднє гуляння «Водити Володара» в селі Розкошівка Теплицького району;
3	Нагрудник – елемент традиційного жіночого строю Бершадського, Чечельницького районів	«Картопля по-уланівськи»	«Маланка» села Попова Гребля Чечельницького району

4	Ткацькі практики сіл Буша та Дорошівка Ямпільського району	Традиційний обрядовий хліб «Вінниччини»	Традиція музикування на березовій корі у селі Гончарівка
5	<i>Технологія виготовлення «воскових» вінків на Вінниччині</i>	<i>Традиції випікання Байківських весільних коровай</i>	Великодні веснянки села Новоселівка
6	Створення та побутування витинанки на Вінниччині	«Терта квасоля з підпалками»	Обряд весілля другого дня «Водіння курки» с. Глибочок
7	<i>Традиція рогозоплетіння с. Щітки»</i>	Технологія сушіння фруктів у селі Кармалюкове	Обряд «Весняного Квітчатого Миколи» с. Бохоники
8	Техніка вишивки «Крутяна сорочка» Якушинецька ТГ	Приготування традиційної страви бадзьоня в селі Степанівка на Тепличчині	«Стіл дитині "хрестини" у селі Біляни Чернівецької селищної ради
9	Писанки Східного Поділля» Вінниччина	Обрядова страва «Засипана капуста з кабаком»	«Купання маю» с. Бабчинці, с. Букатинка" Бабчинецької ТГ,
10	Дідух. Технологія виплітання у селі Мирне, Калинівської ТГ	Традиція приготування Чміль - каші в с.Джулинка	Традиція використання «звизди» і «ріжка» у селі Біляни під час різдвяних свят
11	Традиція орнаментального розпису Барської кераміки;	Культура приготування страви «Картопляна риба» с. Бабчинці	Весільний обряд. «Бабчинецький перепій. Перев'язування червоною ниткою» Бабчинецька ТГ
12	Традиція виготовлення лікувальної бджолиної продукції у селі Рів	<i>Пшоняна каша «Зозуля» с. Дашівці. Традиція приготування" Якушинецької ТГ</i>	«Оберегова традиція» на Зелені свята у селі Корделівка

13	Традиції соломоплетіння Крижопільська селищна ТГ	Традиція приготування «Шарпанина з картоплею» Могилів-Подільська ТГ	Традиція виконавського мистецтва родини Захарових» с. Кунка
14	Традиційне ткацтво села Жван	Традиція приготування «яланецьких паляниць» с. Яланець	Побутові танці Муровано-Куриловеччини
15	М'якохідські мальовані килими» Джулинської громади	Традиції сироваріння родини Кулинич с. Поташня	Традиція приготування вареників з вишнями та шкварками» в селі Криківці
16	Традиція виконання духової музики» села Борівка	Традиція приготування страви «Дід» с. Мазурівка	Оберегова традиція «Лялька-травниця» Райгородська селищна
17	технологія виготовлення виробів із сіна в Барській ТГ	Культура приготування обрядової страви «ламанці з маком» смт. Брацлав	обрядове дійство «Носіння кужеля» у селі Білашки
18	стародавня техніка виготовлення віників із сорго, характерна для села Кидрасівка	Традиція приготування домашньої копченої ковбаси на дровах с. Війтівка	жниварський обряд – традиційний для Самгородоцької громади
19	подільський декоративний розпис	Китайгородська ковбаса, печена на очереті» с. Китайгород	Пісенна спадщина Явдохи Зуїхи – традиції пісень Гайсинської громади
20		Традиція приготування тушкованого буряка «Бігос» » с.Скибинці	
21		Традиційна страва «Годзя» с. Підвисоке	
		традиція приготування та споживання «Мамалиги зі	

		смаженицею» Студенянської громади	
22		традиція приготування весняно-літньої страви «Трусянка» в селі Василівка	
23		Традиція приготування та споживання пшоняних голубців у буряковому листі» села Бережанка	
24		Традиція приготування та споживання каші "Кабачанка" в Крижопільській ТГ	
25		приготування традиційної страви «Колотуха» в Глуховецькій громаді	
26		традиційна страва "Молозиво" – характерна для села Мізяківські Хутори	

Дані таблиці засвідчують, що Вінниччина має великий перелік елементів нематеріальної культурної спадщини, що відносяться до напрямів народні ремесла та обряди і звичаї - по 19 позицій на 2024 рік, а от напрям гастрономічних практик і кулінарних традицій нараховує аж 26 позицій і ще доповнюється новими елементами.

Проаналізувавши перелік елементів нематеріальної культурної спадщини за напрямками, а саме: народні ремесла; гастрономічні практики; обряди і звичаї, можна зробити висновок, що на Вінниччині найбільш поширені гастрономічні практики і цей регіон може претендувати на участь у проекті «Мережа креативних міст ЮНЕСКО», яка була створена у 2004 році і на сьогодні нараховує майже 200 міст і містечок в усьому світі, які формують свої стратегії на основі принципів сталого та збалансованого розвитку й за підтримки культурних та креативних індустрій. Зокрема, в цій мережі представлені майже всі регіони Італії, які презентують всьому світові свої гастрономічні традиції.

Також, Програма розвитку Мережі спрямована на поширення інформації, ідей, досвіду і найуспішніших практик у галузі літератури, кіно, музики, ремесла та народного мистецтва, дизайну, цифрових технологій та ЗМІ [37]. Згідно стратегій економічного та туристичного розвитку Вінницької області, гастрономічний туризм має стати драйвером економічного розвитку регіону, а розробка гастрономічних гідів для всіх громад має сприяти популяризації кулінарних традицій та створенню нових туристичних маршрутів.

Поділля славиться різноманітністю технік вишивки, найпоширеніші з яких є різні види гладі та мережок, «поверхниця», кафасор; вирізування, стебнівка, верхоплут, качалочки, виколювання («зерновий вивід», «солов'їні вічка»), гаптування сріблом тощо. Від давньої низи до вишуканого гаптування золотом – майстрині краю володіли неймовірною майстерністю. Виставка «Автентичне мистецтво Вінниччини. Вишивка та народні строї» – це унікальна можливість познайомитися з багатовіковою історією української вишивки. Завдяки зусиллям музейників, колекціонерів та майстрів, ми можемо побачити, якими були традиційні костюми наших предків і оцінити всю красу та вишуканість народного мистецтва[1].

До Міжнародного дня музеїв, який був започаткований Міжнародною радою музеїв (ICOM) у 1977 році, щоб привернути увагу до важливої ролі музеїв у розвитку суспільства, виставки «Автентичне мистецтво Вінниччини», виставка з фондової збірки краєзнавчого музею і приватні колекції «Автографи, автографи...». стали основою митецького проекту «Музей – відкритий простір» [60] та запропонували широкий спектр освітніх програм, екскурсій та заходів.

Одна із цінностей культурної спадщини Якушинецької громади є збережений традиційний стрій с. Дашківці. Повсякденний та святковий одяг різнився між собою, проте основна складова частина чоловічого і жіночого одягу була сорочка.

Повсякденний одяг був скромний. Жіноча сорочка мала вишивку, яка розміщувалась на верхній частині рукава і частково на комірці. Спідниця мала

вільний крій в послідовну дрібну складку або «тетянку» і шилась в одну пілку (1 метр). Тканина спідниці мала приглушені тони коричневого, синього, зеленого та чорного кольорів, подекуди в горошок або смужку. Для спідниць використовували тонкі тканини. Поверх спідниці одягався фартух, який та складався з поясу, до якого кріпиться відріз тканини. Довжина фартуха відповідає довжині спідниці. Підперізувались жінки широким шерстяним поясом.

Спідниця була темних кольорів, крою «тетянка» або пошита вскладки через 1-2 см. В низу спідниці 5-10см до верху шилось 5 закладок: 2 вище і 3 нижче. Між закладами пришивалась мережева шлярочка. Варто зауважити, що спідниця була універсального розміру. Ширину поясу спідниці регулювали довгі вільні кінці, якими жінка могла затягнути або послабити пояс. Все це доповнювалось шерстяним поясом, що складався в одне або в двоє, кінці якого звисали по обидві сторони. Пояс затягували тугенько, щоб підкреслити талію.

Голова жінки завжди мала бути покрита хустиною: дівчата і молоді жінки носили хустки світлих тонів, старші — темні. Заміжні жінки одягали хустку поверх *очіпка*, який виготовлявся з перкалю або ситцю, який не прикрашався вишивкою. Під ним жінки ховали своє волосся. Натомість незаміжні дівчата покривали голову без нього. Жінка, що була у шлюбі, знімала очіпок лише перед сном.

В літню пору року жінки покривали голову хустиною з перкалю (ситцю), з батисту, з попліну або п'терника. Батистову хустину прикрашали різнокольоровою вишивкою рослинного орнаменту, що розміщувалась на нижньому кутку хустини.

Святкова хустка обов'язково була світлих кольорів, переважно біла. Незаміжні дівчата прикрашали голову биндою світлих кольорів, до якої прикріплювали живі квіти або прикраси з іншої стрічки. В холодну пору року жінка носила 2 хустки: нижня тоненька — тернова, світлих кольорів, а верхня — шерстяна, пасмиста або суконка.

Чоловічий стрій був простішим і складався з полотняної сорочки без вишивки, широких полотняних штанів, солом'яного капелюха та шерстяного пояса. У талії штани стягували мотузком.

Святковий одяг мав більше елементів одягу та аксесуарів. Святна жіноча сорочка, мала багато вишивки, яка розміщувалась на комірі, рукаві, грудях та манжеті. По спинці в області горловини сорочка мала дрібну збірку.

Притаманною вишивкою для сорочок села Дашківці, що входить до Якушинецької ОТГ, є техніка "крутяна сорочка", яка занесена до обласного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини. Характерною особливістю вишивки "Крутяна сорочка" є використання тамбурного шва для створення геометрично-рослинного орнаменту, що базується на прямих лініях та завитках, розміщених симетрично. Домінуючий чорний колір, який створює основу орнаменту, доповнюється яскравими акцентами червоного, синього, зеленого та рідше жовтого кольорів. Ця унікальна техніка вишивки використовується виключно для декорування жіночих сорочок і є важливою складовою культурної спадщини регіону [63].

Варто звернути увагу, що манжет був «панський» тобто мав рюшу. Відмінною особливістю Дашковецького строю є бинда - кольорова стрічка, яка затягувалась в петельки, що розміщувалась на комірі сорочки. Поверх бинди одягали намисто: бурштинове, рогове, рідше корали..

Обов'язковим елементом був хрестик, який нанизувався на тоненьку биндочку і одягався поверх усіх прикрас: на Трійцю одягали зелену, на Успіння Пресвятої Богородиці - голубу (блакитну)/синя, на весілля – ружову, в піст – коричневу

Окрім геометричного орнаменту в селі Дашківці здавна побутує рослинний орнамент, який увічнено в художній стрічці "Кармалюк", що знімався в 1938 році. Дашківчани брали участь у зйомках масових сцен. Сьогодні представляємо дві сорочки подаровані місцевими жительками-акторками.

Основним елементом чоловічого святкового одягу є сорочка, відома як "вишита сорочка". Вона має простий крій з вишивкою на грудях, комірі-стійці і

манжеті рукава. Зазвичай виготовлялася з полотна або лляної тканини. Вишивки була переважно з рослинними орнаментом, виконаними з використанням вишивальних стібків чорного, червоного, подекуди синього, зеленого, коричневого кольорів. Зустрічаються і геометричні зразки.

Весільний одяг мав свої особливості. Суботня спідниця молодої обов'язково була вишневого кольору, а голову прикрашав восковий віночок з кольоровими стрічками. Під вінок одягалась світка зібрана бинда. Позаду віночка в центрі голови, розміщувалась весільна квітка, яка символізувала незайманість дівчини. Сорочка була багата на вишивку.

Особливою прикрасою в молодих була «весільна квітка», що розміщувалась на грудях з лівої сторони. «Весільна квітка» складалася з напівпрозорих воскових квіток і кульок на проволочному каркасі, оздоблена внизу кольоровою биндою або гофрованим папером. Вбрання молодого складалось з вишитої сорочки, широких шерстяних штанів, шерстяного поясу та хромових чобіт.

Зберігає та популяризує старовинне місцеве вбрання, зокрема, вишиту «крутяну сорочку», народний аматорський фольклорно-етнографічний ансамбль "Мальви" Дашковецького сільського клубу, представляючи її на культурно-мистецьких заходах Вінницької області. В березні 2024 р. колектив приймав участь у зйомках відеосюжету для телевізійного шоу «Україна неймовірних людей», де його учасники у вишиванках, розповідали про традиції та спадщину свого рідного краю. Такі заходи стають істотним кроком у популяризації української культури, зберіганні традицій та привертанні уваги суспільства до унікальності національної спадщини.

З метою збереження і забезпечення життєздатності традиційної вишивки «крутяна сорочка» с. Дашківці працівниками закладів культури проведено майстер-класи для місцевий майстрів та учасників клубного формування «Умілі ручки» та «Господарочка». Серед заходів, які було проведено для забезпечення життєздатності елементу, варто відзначити дослідження культурного потенціалу Якушинецької громади на прикладі взаємодії відділу освіти, культури та спорту

Якушинецької ОТГ з носіями елементу НКС, а саме техніки вишивки «крутяна сорочка» у селі Дашківці, в рамках навчання в освітньо-тренінговій програмі «Академія культурного лідера 2.0» при Міністерстві культури та інформаційної політики України.

Щоб популяризувати старовинну техніку вишивання «крутяна сорочка» в подальшому планується: проведення уроків народознавства в світлиці в якій представлені експонати; створення та презентація відео покрокового майстер-класу з техніки вишивки «крутяна сорочка»; представлення техніки вишивку «крутяна сорочка» на урок трудового навчання в місцевій школі; створення та розміщення відеороликів про техніку вишивки «крутяна сорочка» в мережі інтернет; - написання статті в журнал Вінницького обласного центру народної творчості «Світлиця».

Майстер-клас з вище описаної техніки вишивки було організовано і Вінницьким обласним центром народної творчості, який проводила відома вишивальниця Оксана Безрученко.

У приміщенні Дашковецького сільського клубу облаштовано світлицю, де представлені зразки традиційного старовинного одягу, зокрема велику увагу приділено сорочкам, вишитим технікою "крутяна сорочка", а також посуду, елементам традиційного інтер'єру (мисники, скрині, обереги) господарському реманенту.

Елемент - техніка вишивки "крутяна сорочка" в 2022 р. занесено до місцевого та обласного реєстрів елементів НКС [Додаток 1].

Оскільки Якушинецька громада виявила ініціативу щодо збереження вишивки «крутяна сорочка», як важливого елемента культурної спадщини було вироблено алгоритм подальших кроків, які можуть сприяти досягненню цієї мети: пошуку фінансової підтримки для носіїв, які бажають передавати свої вміння щоб мати можливість проводити майстер-класи чи створити молодіжних гуртків, де молодь зможе навчатися вишивати та створювати власні роботи у цьому стилі; співпраця з місцевими школами та громадська кампанія по залученню місцевого населення до освоєння техніки вишивки, властивої для

«крутяної сорочки»; проведення інформаційних кампаній і заходів з метою популяризації вишивки та залучення нових учасників, через організацію лекцій, майстер-класів, виставок та фестивалів, присвячених вишивці «крутяна сорочка», створення веб-сайту або сторінки в соціальних мережах, де буде інформація про виявлення і дослідження нових елементів культурної спадщини громади.

Збір, систематизація та документування традиційних українських рецептів, особливостей гастрономічної спадщини, виявлення носіїв традиційної кухні та збереження унікальних кулінарних особливостей громади - це важлива частина передачі культурного досвіду майбутнім поколінням, що допомагає підтримувати місцевих виробників традиційних продуктів, розробляти туристичні маршрути, пов'язані з місцевою кухнею, проводити майстер-класи з приготування традиційних страв для туристів.

Національна кухня – це дзеркало душі народу, що відбиває його історію, звичаї та цінності. Сьогодні, коли тема нематеріальної культурної спадщини набуває особливої актуальності, українська кухня стає потужним інструментом для промоції нашої країни на міжнародній арені та презентувати унікальність нашої культурно-кулінарної спадщини світові.

Вивчаючи культурний потенціал Якушинецької громади було виявлено та досліджено кулінарні родзинки громади, а саме: каша «Зозуля», бараболяні пиріжки з горохом, каша «пинцАк», «опікАнці», гречана каша з горОхляною підливою, «півниковий» суп, Великодня «нАчинка» з чоловічим і жіночим коржом[63], а у в 2023 році взято участь в онлайн-проекті «Як є рід – то буде й обід» з рецептом «півникового» супу .

Багато поколінь готують неймовірно смачну кашу «Зозуля», яку довго томлять в печі, щоб досягти того самого, незвичайного смаку. Ніжна та солодкувата на смак пшоняна каша з чорними вкрапленнями маку дійсно дещо нагадує рябеньку пташечку. Даний унікальний елемент нематеріальної культурної спадщини виявили в 2022 році[13].

Традиція приготування і споживання пшоняної каші «Зозуля», елемента української гастрономічної спадщини має глибокі історичні корені і з давніх часів існувала на території Вінниччини та, можливо, в інших регіонах України, з певними варіаціями.. Спочатку пов'язана з ритуалами та святами, ця страва поступово стала частиною повсякденного столу, зберігши при цьому свою неповторну смакову палітру та культурне значення [63].

Складові пшоняної каші «Зозуля» – пшоно, молоко, яйця, мак та вершкове масло – здавна вважалися символами достатку та благополуччя. Саме тому ця страва часто готувалася на святкові та обрядові обіди, наприклад, на Колодія. З часом обрядове значення каші зникло, проте її інгредієнти продовжують нагадувати про багаті традиції української кухні.

Їжа, а особливо традиційні страви, такі як каша "Зозуля", є невід'ємною частиною нашої культурної спадщини. Спільне приготування та споживання об'єднує сім'ї, передає знання з покоління в покоління і сприяє збереженню культурних традицій. Конкурс "Фуд-гід Україною" став справжнім відкриттям для багатьох українців, дозволивши їм дізнатися більше про унікальні страви різних регіонів. Цей проєкт, ініційований платформою Platfor.ma за участю відомого українського шеф-кухаря Євгена Клопотенка, має на меті не лише популяризацію української гастрономії, але й зміцнення зв'язків між різними регіонами країни та створення позитивного іміджу України у світі. Адже кулінарія має здатність об'єднувати людей не лише в межах однієї культури, а й слугувати універсальною мовою між народами. У рамках конкурсу було обрано 30 найцікавіших рецептів, які шеф-кухар приготував та увів до двомовної кулінарної онлайн-книги. Десять авторів найкращих страв отримали призи. В результаті цього конкурсу, в січні 2023 року, каша «Зозуля» була визнана однією з найкращих і внесена до спеціального списку 30 унікальних страв України [71].

Даний елемент занесено до місцевого і обласного реєстрів елементів нематеріальної культурної спадщини. Згідно з Наказом Міністерства Культури та інформаційної політики України від 23.02.2024 року № 135 до Національного переліку елементів НКС включено «Традиції приготування та споживання каші

«Зозуля» [Додаток 2]. Активну участь у підготовці подання брали носії-практики шляхом надання інформації, участі в інвентаризації, фото та відео фіксації. Відділ освіти та культури Якушенецької сільської ради виконував основну роль в організації роботи зі збирання інформації та оформлення подання. Управління культури та креативних індустрій департаменту гуманітарної політики Вінницької обласної військової адміністрації надавало організаційно-адміністративну підтримку. Вінницький обласний центр народної творчості забезпечив консультативною допомогою з оформлення подання, проведення інвентаризації, а також підготовки Плану з охорони, заходів з проведення обговорення, отримання поінформованих згод.

В липні 2024 року Управління культури та креативних індустрій Вінницької ОВА та Вінницького обласного центру народної творчості було проведено обласний форум працівників культури «Традиції та сучасність-об'єднання громад». Майданчик для проведення виїзної частини форуму гостинно надала Якушинецька громада в мальовничому селі Дашківці.

Головна мета Форуму – збереження нематеріальної культурної спадщини, яка є одним із чинників формування української національної ідентичності та нашої живої культури.

Ділилися із учасниками форуму своїм досвідом та надбаннями в роботі по віднаходженню, збереженню та популяризації елементів культурної спадщини - Надія Вісіцька, завідувач структурного підрозділу Дашковецький СК та Віта Степанова, інспектор з питань культури відділу освіти, культури та спорту Якушинецької сільської ради. У своєму виступі Віта Степанова зауважила: «У кожного з нас є свої унікальні традиції, які передавалися з покоління в покоління, зберігаючи дух і мудрість наших предків. Водночас, ми живемо в час неймовірних технологічних і соціальних змін, які відкривають нові можливості та виклики. Наше завдання полягає в тому, щоб знайти той баланс, де стародавні традиції не лише зберігаються, а й надихають сучасність, допомагаючи створювати нові форми культурного вираження. У сучасному світі з його

стрімкими змінами, збереження нематеріальної культурної спадщини стає все більш актуальним завданням.

Виклики, з якими ми стикаємося, є багатогранними. Глобалізація, урбанізація, зміни способу життя, технологічний прогрес – усе це впливає на нашу культуру, часто витісняючи традиційні знання і практики на другий план. Глобальними викликами і загрозами для звичаєвої культури є: війна, мода на культуру інших країн, фаховий голод, відсутність регулярної роботи в даному напрямку, слабка спроможність фінансування галузі.

Проте, саме завдяки зусиллям громади, працівників культури ми маємо можливість зберегти та популяризувати наші культурні цінності. Наша мета – не лише зберегти те, що було передано нам від предків, але й адаптувати це до сучасних умов, щоб зробити нашу культурну спадщину живою і актуальною.

Стратегічна ціль – створення сучасного інтерактивного етнографічного музею села Дашківці. Тут відроджуються звичаї та традиції. В 2023 році завідувачкою Надією Вісіцькою і її творчим колективом було частково відреставрована місцева хата-мазанка та відзнята серія відеосюжетів про звичаї та обряди. І тут знову виклик: відсутність відповідного обладнання - низька якість відео. Якби не відзняли – то втратили б. Всі відео можна переглянути на сторінці у фейсбук закладу.

Це приклад того, як місцева ініціатива може стати потужним інструментом збереження культурної спадщини. Для цього був розроблений План з охорони елемента на період 2024-2028 рр., з його можливим оновленням, відповідно до ситуації, а саме: -підвищення обізнаності про елемент з метою уникнення загроз та ризиків, визначених вище, шляхом проведення семінарів, круглих столів, конференцій, популярних видань; -підвищення обізнаності серед носіїв практиків, поширення інформації яка стосується елемента; дослідження елемента із залученням дослідників, науковців з метою дослідження втрачених сегментів елемента; інвентаризація елемента – фото, відео фіксація, інтерв'ювання;

Найбільшим, поки що, досягненням нашої громади, на суб'єктивну думку автора дослідження, є внесення каші Зозуля до Національного переліку елементів НКС України. Ця подія набула бурхливого розголосу і викликала сильну зацікавленість у суспільства: зйомка відео сюжетів місцевими ЗМІ, приїзд в Якушинецьку громаду переможця українського кулінарного шоу «МастерШеф», Євгена Клопотенка. Через призму культури про с. Дашківці заговорили на рівні держави. Місцева громада, яка практикує елемент, спільно з Вінницьким обласним центром народної творчості впродовж останніх 5 років: проводила дослідження, здійснювала запис розповідей носіїв; здійснювала фотофіксацію; досліджувався культурний простір, пов'язаний із елементом; брала участь у заходах, як на національному, так і обласному рівнях – семінари, конференції, фестивалі – з метою поширення інформації про елемент. Наступне завдання, яке громада запланувала – це проведення гастрономічного фестивалю «Зозуля», який покликаний відобразити унікальні особливості не лише традиційної кухні, але й відкрити нові перспективи для розвитку подієвого туризму в регіоні. .

30 вересня 2023 року в Національному музеї народної архітектури та побуту України було проведено фестиваль «Жива культура – Живий світ». Подія присвячена 20-річчю прийняття Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003 рік) [20]. У програмі заходу виставки з майстер-класами від представників громад, елементи яких включені до списків ЮНЕСКО, або рухаються до них та Національного переліку, зокрема ознайомлення з технікою вишивки «Крутяна сорочка» та традиції приготування та споживання пшоняної каші «Зозуля». Учасники заходу мали можливість дегустувати гастрономічну родзинку Якушинецької громади - кашу «Зозулю», а також перейняти техніку вишивки «крутяна сорочка».

У рамках чергової кулінарного шоу «Майстер-шеф 14 сезон», кухарі команди Євгена Клопотенка взялися до приготування страви — каші "Зозуля". Це не просто традиційна українська каша, а кулінарний символ, який тепер набув нового звучання завдяки креативному підходу шеф-кухаря. В ресторані "Сто

років тому вперед" цю страву було інтерпретовано як десерт, що стало ще одним свідченням унікальності та отримала нове життя завдяки інноваційному підходу шефа.

Майстер-шеф, відомий своєю любов'ю до історичних рецептів, вирішив перетворити традиційну страву на десерт, використовуючи інгредієнти, які поєднують звичні смаки з сучасними техніками приготування. Це було ще одне підтвердження того, українська кухня може бути не лише смачною, але й інноваційною, здатною захоплювати сучасного гурмана та підтримувати інтерес до національних кулінарних традицій, що кулінарія може бути не тільки ремеслом, але й мистецтвом, здатним поєднувати історію з інноваціями.

На сайті ресторану розміщена детальна інформація про походження цієї страви, вказавши, що її історія має корені в селі Дашківці. Таке підкреслення зв'язку з традиціями місцевої кухні є ще одним кроком до популяризації унікальних українських страв та культурної спадщини. Так працює відродження традицій. Ця подія стала важливим етапом в житті місцевих жителів с. Дашківці та Якушинецької громади (випуск від 26.10.2024р <https://www.youtube.com/watch?v=Oq4TXYFFtCg>)

ВИСНОВКИ ДО 3 РОЗДІЛУ

Фестивалі є потужним джерелом розвитку туристичної індустрії. Вони стимулюють потік внутрішніх і міжнародних туристів, створюють робочі місця та підтримують місцевий бізнес. Туристи, які приїжджають на фестивалі, не лише витрачають гроші на квитки, а й користуються послугами готелів, ресторанів і транспорту, що сприяє економічному розвитку регіону. Відвідувачів приваблюють фольклор, традиції, народне мистецтво, події, місця, пам'ятки природи, історії та культури, природні ареали, видовища, фестивалі, святкування, народні звичаї, обряди, страви, традиційні ремесла.

На прикладі фестивалів можна простежити, як культурна спадщина перетворюється на бренд, здатний впливати на туристичну привабливість

регіону, економічний розвиток та навіть формування іміджу. Фестивалі з роками стають не просто святами, а складовими національної ідентичності, символами гордості та взаємоповаги. Організація подієвих заходів і фестивалів, їх управління, планування та оцінка подій, а також використання технологій у заходах добре представлені в науковій літературі і за прогнозами дослідників в найближчі двадцять років будуть дедалі частіше переміщатися на регіональний рівень. Фестивалі стають більш ексклюзивними, зростає потреба у стейкхолдерах, які здатні проводити невеликі, більш локалізовані заходи.

Фестивалі об'єднують людей із різних соціальних та культурних груп, сприяючи формуванню спільної ідентичності та розумінню багатогранності культури. Вони створюють простір, де кожен може знайти щось цікаве для себе, незалежно від віку, професії чи поглядів. Це підсилює соціальні зв'язки та сприяє культурному взаємозбагаченню.

Отже, фестивалі, допомагають громадам розвиватися в багатьох напрямках: економічному, соціальному, культурному та регіональному. Вони не лише зберігають, але й активно створюють нові елементи сучасної української культури, роблячи її актуальною та привабливою для всього світу.

Нематеріальна культурна спадщина завжди була і буде причиною багатьох подорожей, про що свідчать глобальні тенденції. Виступаючи ядром туристичного, за умови правильного позиціонування та інтерпретації, допомагає певній території вирізнитися з-поміж інших. Крім того нематеріальна культурна спадщина, модифікована в туристичний напрям економіки забезпечує діяльність переважно мікро- та малого бізнесу, що є головним двигуном економічного розвитку для громад. Виходячи з цього, розвиток НКС може забезпечити зайнятість для значної частини місцевих мешканців, насамперед для молоді, яка може опанувати практики носіїв НКС та стати успішним суб'єктом економіки місцевої громади.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження на тему "Виявлення і популяризація елементів культурної спадщини України як основа соціокультурних доміант розвитку місцевих громад" було з'ясовано, що культурна спадщина є не лише важливим елементом національної ідентичності, але й потужним інструментом для соціально-економічного розвитку місцевих громад.

Завдання, поставлені у дослідженні та мета були досягнуті та розкриті через усвідомлення того, що популяризація культурної спадщини є не просто збереженням минулого, а й потужним інструментом для розвитку сучасних громад. Завдяки таким аспектам соціокультурних доміант розвитку місцевих громад, що ґрунтуються на культурній спадщині, як ідентичність, освіта, соціальна взаємодія і туризм, відбувається розробка та реалізація регіональних стратегій та проектів, зокрема створення тематичних маршрутів культурного туризму, організація фестивалів народних ремесел та проведення інших заходів подієвого і творчого туризму, відновлення чи реконструкція архітектурних пам'яток та перетворення їх на культурні центри, музеї, арткафе; залучення місцевих підприємців для створення унікальних сувенірів, пов'язаних з культурною спадщиною та реалізація спільних проектів з ресторанами, готелями для створення тематичних меню та інтер'єрів.

Культурна спадщина – це фундамент, на якому будується сучасна Україна. Збереження пам'яток історії та культури – це не лише наш обов'язок перед майбутніми поколіннями, а й вигідна інвестиція в розвиток туризму та економіки. Для успішної реалізації цього завдання необхідна активна підтримка на всіх рівнях. У сучасному світі, де культури взаємодіють і збагачують одна одну, важливо зберегти унікальність кожної з них. Для України це означає, що ми маємо приділяти особливу увагу збереженню нематеріальної культурної спадщини – тих неповторних традицій, які роблять нас українцями.

Аналіз існуючих практик виявлення та популяризації культурних елементів засвідчив, що активне залучення громади до процесу збереження та

розвитку культурної спадщини сприяє формуванню позитивного іміджу регіону, підвищенню рівня соціальної згуртованості та активності населення. Вивчення прикладів успішних ініціатив показало, що інтеграція культурних ресурсів у соціально-економічні програми громади може стимулювати розвиток туризму, креативних індустрій, а також сприяти залученню інвестицій.

Важливим аспектом є роль сучасних технологій у популяризації елементів культурної спадщини. Використання цифрових платформ, соціальних мереж та мультимедійних ресурсів дозволяє не лише зберігати, але й широко поширювати знання про культурні цінності, залучаючи до цього процесу молодь та нові покоління. Інноваційні підходи в культурних проектах активізують інтерес до традицій та звичаїв, які можуть бути адаптовані до сучасного контексту. Серед найбільш поширених сучасних технологій, які відкривають безмежні можливості для презентації природної та культурної спадщини, варто назвати такі: віртуальна та доповнена реальність (VR і AR) та формування віртуальних турів; створення інтерактивних 3D-моделей історичних будівель, музеїв, археологічних пам'яток, які дозволяють користувачам вільно переміщатися в просторі та розглядати об'єкти з різних ракурсів; накладання цифрової інформації про історичну подію, що сталася в певному місці на реальні ландшафти за допомогою смартфонів або спеціальних окулярів; використання мобільних додатків та аудіогідів для створення екскурсійних маршрутів, особливо не доступних для туристичного транспорту; розробка квестів, ігр, легенд для участі у грі в геокешинг, квест-екскурсіях щоб зробити вивчення історії більш цікавим і захоплюючим; створення спеціальних сторінок або груп в соціальних мережах для обміну інформацією про локальну культурну спадщину, організації онлайн-конкурсів та флешмобів; залучення місцевих чи відомих блогерів для промоції культурної спадщини, які можуть розповісти про маловідомі місця та об'єкти, залучаючи до них широку аудиторію; проведення прямих трансляцій з історичних місць, лекцій, майстер-класів; проведення конкурсів на кращий проект, пов'язаний з популяризацією культурної спадщини.

Інноваційні підходи до просування культурної спадщини через різноманітні туристичні маршрути сприяють розвитку туризму відповідного регіону. Така стратегія сприяє не лише збільшенню потоку туристів, а й покращенню якості послуг, сприяє підтримці національної культури та ідентичності.

Для ефективної популяризації культурної спадщини необхідна тісна співпраця між державними установами, місцевими громадами, культурними організаціями та бізнесом. Спільні проекти, фестивалі, культурні акції та освітні програми можуть стати платформами для обміну досвідом та ідеями, що сприятиме розвитку культурного середовища.

Застосування фестивального туризму як інструменту відновлення національних традицій сприяє формуванню та просуванню регіональних туристичних брендів як на національному, так і на міжнародному рівнях. Це також допомагає в розробці маркетингових стратегій для окремих регіонів, покращенні міжінституційної комунікації в туристичних та суміжних галузях, а також стимулює розвиток креативної індустрії, що забезпечує прогрес територіальних громад.

Культурна спадщина України є ключовим елементом національної ідентичності та важливим ресурсом для соціально-економічного розвитку. Її виявлення, популяризація й інтеграція у сучасні технологічні та соціально-економічні процеси сприяють згуртованості громад, розвитку туризму, креативних індустрій і залученню інвестицій.

Закони, що діють в Україні та регулюють сферу культури, а також охорону і збереження культурної спадщини, потребують суттєвого вдосконалення, особливо в умовах воєнного стану та триваючої війни. Цим законам необхідно провести систематизацію, оскільки існують неузгодженості в термінології, застарілі норми та прогалини, які слід усунути для забезпечення ефективного захисту культурної спадщини України. Це особливо актуально в контексті приведення національного законодавства у відповідність до сучасних

міжнародних стандартів, зокрема угод і конвенцій, ратифікованих Україною (ЮНЕСКО та Рада Європи), а також норм Європейського Союзу.

Окрім того, зважаючи на приєднання України 2008 року до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини, необхідно розробити Закон України «Про нематеріальну культурну спадщину» з метою виокремити в законодавчому полі України правові положення, які стосуються саме охорони і збереження нематеріальної культурної спадщини, який забезпечить прийняття єдиної державної політики, спрямованої на розвиток нематеріальної культурної спадщини (НКС), та стане ключовим кроком до збереження наших традицій. Така політика дозволить не лише захистити НКС від зникнення, а й активніше залучати її до суспільного життя та використання в культурних і творчих індустріях, туристичній діяльності. Завдяки науковим дослідженням та розробці нових методів охорони, ми зможемо ефективніше зберігати нашу культурну спадщину, особливо ту її частину, яка перебуває під загрозою зникнення

Захист культурної спадщини України є не менш важливим, ніж збереження її територіальної цілісності, адже вона виступає свідченням багатовікової історії, національної ідентичності й стійкості перед глобальними та воєнними загрозами.

Список літератури

1. Автентичне мистецтво Вінниччини. Вишивка та народні строї URL: <https://vinnysia-museum.in.ua/exhibitions/2016/authentic-art> (дата звернення 30.10.2024)
2. Берест П. М. Розвиток туристичних дестинацій в контексті участі України в програмі європейських культурних маршрутів. *Культура і сучасність* : альманах. 2021. № 2. С. 68–73.
3. Бірвова, О. (2023). Історико-культурна спадщина України: цифрові технології збереження та популяризація в умовах воєнних дій. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 26(5), 90-94. <https://doi.org/10.15421/1723106>
4. Бойко М.Г. Диференціація туристичного потенціалу дестинації// *Держава та економіка ВІСНИК КНТЕУ*. 2013. № 5 с. 19-30
5. Від архітектури до віртуальних архівів: як Україна захищає культурні цінності.
URL:https://lb.ua/culture/2022/04/01/511860_vid_arhitekturi_virtualnih.html (дата звернення 05.11.2024)
- 6.Вінницький обласний центр народної творчості. Події Офіційний сайт URL: <https://www.vocnt.org.ua/site/events> (дата звернення 30.10.2024)
7. Вінниччина поповнила перелік нематеріальної культурної спадщини новими елементами URL: <https://suspilne.media/vinnysia/871325-vinniccina-porovnila-perelik-nematerialnoi-kulturnoi-spadsini-novimi-elementami/>(дата звернення 30.10.2024)
8. Віртуальний музей нематеріальної культурної спадщини України URL: https://www.facebook.com/VirtualNKS/?locale=uk_UA(дата звернення 25.11.2024)
9. Віртуальна реальність у чернівецьких музеях: як осучаснити мистецтво URL: <https://kitsman.city/articles/141422/virtualna-realnist-u-cherniveckih-muzeyah-yak-osuchasniti-mistectvo-ta-otrimati-pid-ce-grant>(дата звернення 30.10.2024)
10. Віртуальний тур українськими музеями просто неба URL: <https://nus.org.ua/articles/doslidzhuvaty-ne-vyhodyachy-z-domu-29-onlajn-muzeyiv-aby-uriznomanitnyty-uroky/>(дата звернення 25.11.2024)
11. В ОТГ на Вінниччині набирає обертів фестивальний рух.
URL:<https://vlasno.info/kultura/6/festivali/item/29410> (дата звернення 30.09.2024)
12. Гаврилюк А.М. Нематеріальна культурна спадщина України як ресурс для відновлення та збереження національної пам'яті в умовах воєнного стану *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 8 URL:

file:///C:/Users/User/Downloads/Havryliuk_ПЕЧАТЬ1.pdf(дата звернення 30.10.2024)

13.Гастропадщина Якушинецької ТГ. Каша «Зозуля». URL: <https://osv-osvita.gov.ua/news/11-22-55-03-02-2023/>(дата звернення 25.11.2024)

14. Главацька Н. Етнофестивалі на території українських скансенів: культурно-просвітницький аспект. URL: <https://www.pyrohiv.com/activities/etnofestivali-na-teritorii-ukrainskikhskanseniv-kulturnoprosvitnitskiy-aspekt.html>(дата звернення 20.10.2024)

15. Горбул Т.О. Еволюція поняття «культурна спадщина»: теоретико-методологічний аспект. Культурологічна думка. 2023. №23 С.178-187 URL: https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/kd23_gorbul.pdf (дата звернення 18.10.2024)

16. Дем'ян В. Нематеріальна культурна спадщина в Україні від громади до держави: загальний огляд поточної ситуації. Етнології. 2023. Т. 45. № 1. С. 29-41. URL: <https://id.erudit.org/iderudit/1111893ar> (дата звернення 23.09.2024)

17. Древаль Ю. Д. Діяльність ЮНЕСКО у сфері охорони культурної спадщини URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2014-1/doc/4/02.pdf> (дата звернення 20.11.2024)

18. Дубровіна Л.А., Киридон А.М., Матяш І.Б. Інституції пам'яті: архіви, бібліотеки, музеї та культурно-історичні заповідники // Енциклопедія історії України: Україна—Українці. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2019. 842 с.. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=2.23> (останній перегляд: 02.12.2024)

19. Елементи Нематеріальної культурної спадщини, що внесені до обласного Переліку URL: <https://www.vocnt.org.ua/nks/perelic> (дата звернення 20.10.2024)

20.«Жива культура – Живий світ»: 30 вересня відбудеться відкриття фестивалю до 20-річчя прийняття Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини URL: <https://mcsc.gov.ua/events/zhyva-kultura-zhyvyj-svit-30-veresnya-vidbudetsya-vidkryttya-festyvalyu-do-20-richchya-pryjnyattya-konvencziyi-yunesko-pro-ohoronu-nematerialnoyi-kulturnoyi-spadshhynu/>(дата звернення 18.10.2024)

21. Жураєва К.А. Стандартизації веб-сайтів туристичних дестинацій України як засіб впровадження інтернет-технологій на локальному територіальному рівні туристичної сфери// *Економічна та соціальна географія*. 2013. вип. 3 (68) с.111-115

22. Закон України «Про охорону культурної спадщини» Документ 1805-III, чинний, поточна редакція — Редакція від 14.03.2018, підстава - 2289-VIII (

Редакція, відбудеться 25.01.2019, підстава - 2457-VIII. URL:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> (дата звернення 30.09.2024)

23. Історико-культурна спадщина України: цифрові технології збереження та популяризація в умовах воєнних дій URL:

<https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1949> (дата звернення 18.10.2024)

24. Калакура Олег. Культура та мовні практики Діалектика національно-громадянського і етнічного в українському соціумі : монографія / авт. кол.: Котигоренко В. О. (керівник, наук. ред.), Дегтеренко А. М., Калакура О. Я., Кочан Н. І., Ляшенко О. О., Мазука Л. І., Ніколаєць Ю. О., Новородовський В. В. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. 640 с.

25. Катаєва, М. (2022, 2 квітня). Віртуальний музей війни зібрав на підтримку України понад 600 тисяч доларів. Вечірній Київ. URL:

<https://vechirniy.kyiv.ua/news/64228> (дата звернення 18.10.2024)

26. Каткова Т. Г. Діяльність ЮНЕСКО у сфері збереження культурної спадщини: правові аспекти. Харків : Б.В., 2007. 180 с

27. Каткова Т. Г. Поняття культурної спадщини за міжнародним та українським законодавством // *Право і безпека*. 2017. № 5. С. 148–152.

28. Кляп М. П., Шандор Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. К. : Знання, 2011. 334 с.

29. Козлова О., Мороз Л., Образцова А., Каць І., Нематеріальна культурна спадщина. Втрати і збитки у сфері культури: аналіз наявних методик і нові підходи (Звіт за результатами дослідження). 2024. С. 49-56. URL:

<https://uccs.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/zvit.pdf> (дата звернення 21.10.2024)

30. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку озброєного конфлікту URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU54K01U> (дата звернення 18.10.2024)

31. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1988, документ 995_089, ратифікація від 04.10.1988, підстава 6673- хі. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089#tex (дата звернення 19.11.2024)

32. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text (дата звернення 27.09.2024).

33. Копієвська О.Р. Всесвітня культурна спадщина: регулювання міжнародним правом // *Держава і право : зб. наук. пр. культура України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*. Київ, 2006. Вип. 33. С. 25–30.

34. Корчевська Л. Стан, особливості та перспективи туризму у воєнний та поствоєнний періоди. Управління розвитком сфери гостинності: регіональний аспект : матеріали Міжнар. наук-практ. онлайн-конференції, м. Чернівці, 5 травня 2022 р. Чернівці : Технодрук, 2022. С. 337–341.
35. Кост Б, Піскорська Г А. Культурні проекти як інструмент зовнішньої політики URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3134 (дата звернення 18.10.2024)
36. Кот С. І. Про стан збереження культурної спадщини України: Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань "Стан, проблеми та перспективи охорони культурної спадщини в Україні" 18 квітня 2018 р. / Відп. ред. В. М. Даниленко. НАН України. Інститут історії України, Центр досліджень історико-культурної спадщини України. К.: Інститут історії України. 43 с.
37. Креативні міста. Методичні рекомендації щодо приєднання українських міст до Мережі креативних міст ЮНЕСКО. URL: <https://decentralization.ua/uploads/library/file/403/city.pdf> (дата звернення 18.10.2024)
38. Кузнецова, Л., & Кушнар'юв, І. (2024). Віртуальні музеї України як засоби збереження історичної пам'яті в умовах війни. *Питання культурології*. 43. 142–155. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.43.2024.303042> (дата звернення 28.11.2024)
39. Кулакова Н. Міжнародний досвід охорони культурної спадщини // *Науковий вісник Херсонського державного університету* URL: http://www.lj.kherson.ua/2017/pravo03/part_3/-58.pdf (дата звернення 18.10.2024)
40. Культурна спадщина та національна безпека : аналіт. доп. / [В. Потапенко, Ю. Тищенко, Ю. Каплан та ін.] ; за ред. В. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 58 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.08> (дата звернення 18.10.2024)
41. Культурні цінності в умовах ведення бойових дій та на тимчасово окупованих територіях: міжнародний досвід й Україна (оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованими документами за 2015–2016 роки) URL: https://nlu.org.ua/storage/files/infocentr/tematich_ogliadi/2017/cinnosti.pdf (13.09.2024)
42. Литовченко В.В., Збереження і охорона культурної спадщини в сучасній Україні: внутрішні і зовнішні аспекти (м. Ужгород, Україна) 2014 рік URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9933/1/61.pdf> (дата звернення 18.10.2024)

43. Литовченко В., Дем'ян В. Нематеріальна культурна спадщина як найголовніший інструмент збереження української нації: монографія. Київ : Креативна агенція «Артіль», 2023. 180 с. URL: https://www.academia.edu/118137924/Нематеріальна_культурна_спадщина_як_найголовніший_інструмент_збережен_ня_української_нації (дата звернення 18.10.2024)
44. Лотоцька, Н. (2022, 25 березня). В Україні запустили перший віртуальний музей війни, експонати якого можна купити. lb.ua. URL: https://lb.ua/culture/2022/03/25/511008_ukraini_zarustili_pershuy.html (дата звернення 18.10.2024)
45. Міронова Т. В. Віртуальна і доповнена реальності в творчості українських мистців Art and Design 2021. №2. С.141-151 URL: <https://artdesign.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/33/2021/08/13-AD-2-2021.pdf> (дата звернення 18.10.2024)
46. Моца А. А. Шевчук С. М., Серета Н.М. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/1560-Текст%20статті-1498-1-10-20220902.pdf> (дата звернення 04.11.2024).
47. Музей космонавтики ім. С.П. Корольова URL: https://museum-portal.com/ua/muzeji/78_muzeji-kosmonavtiki-im--s-p--korolova (дата звернення 18.10.2024)
48. Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України. URL: <https://mcp.gov.ua/wp-content/uploads/2024/02/nacjonalnyj-perelik-elementiv-nks-1.pdf> (дата звернення 31.10.2024)
49. Новий туристичний маршрут «Подільський шлях святого Якова» URL: <https://vezha.ua/novyj-turystychnyj-marshrut-podilskyj-shlyah-svyatogo-yakova-ofitsijno-zarustyat-25-kvitnya/> (дата звернення 18.10.2024 р.)
50. Осіпчук А. С., Заєць В. М., Тищенко С. В. Фестивальний туризм як засіб відновлення традицій українського народу. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. № 8, 2023. С.57-64 URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/1358-Текст%20статті-1388-1-10-20230714%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/1358-Текст%20статті-1388-1-10-20230714%20(1).pdf) (дата звернення 18.10.2024)
51. Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Вінниця / Ред. кол. тому: Ю. А. Зінько (гол. ред.), С. М. Василюк (заст. гол. ред.), К. І. Висоцька [та ін.]; Автор. кол.: А. В. Войнаровський С. Д. Гальчак, С. О. Гусев [та ін.]; Упоряд.: Ю. А. Зінько, А. М. Подолинний. Вінниця, 2016. 224 с.
52. Приходько Л.Ф. Збереження цифрової культурної спадщини – імператив XXI століття (за документами ЮНЕСКО і Європейського Союзу) URL: https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/AU-2_2019_140.indd_pryhodko.pdf (дата звернення 14.11.2024)

53. Понад 100 тисяч історій про війну зібрав музей «Голоси мирних» фонду Ріната Ахметова. (2024, 12 лютого). голоси мирних. URL: <https://civilvoicesmuseum.org/news/ponad-100-tisyach-istorij-pro-vijnu-zibrav-muzej-golosi-mirnih-fondu-rinata-ahmetova> (дата звернення 18.10.2024)
54. Програма Креативна Європа: Відкрито конкурс проєктів на підтримку українських переселенців та культурного і креативного секторів України URL: <https://granty.org.ua/programa-kreatyvna-yevropa-vidkryto-konkurs-proyektiv-na-pidtrymku-ukrayinskyh-pereselentsiv-ta-kulturnogo-i-kreatyvnoho-sektoriv-ukrayiny.html> (дата звернення 18.10.2024)
55. Програма ЄС «Креативна Європа» 2021-2027 URL: https://business.diia.gov.ua/finance/program/programa_es_kreativna_evropa_2021_2027 (дата звернення 24.09.2024)
56. Прогулянки в середині картини URL: https://tyktor.media/polytsia/na_vlasnii_shkuri/ar-vr-u-chernivtsiakh/(дата звернення 28.09.2024)
57. Проєкт «Прогулянка вулицями України». URL: «ukraine google street view» www.cfc.com.ua (дата звернення 18.10.2024)
58. Про роботу українського культурного фонду під час війни - 10й випуск дайджесту «хроніки культурного фронту» URL: https://ucf.in.ua/news/16_04_2022 (дата звернення 24.11.2024)
59. Реновація промислової забудови та її адаптація до сучасного міського середовища : монографія / [Ю. І. Гайко, Є. Ю. Гнатченко, О. В. Завальний, Е. А. Шишкін; за заг. ред. Ю. І. Гайка, Е. А. Шишкіна] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 353 с.
60. Свято музею. Митецький проєкт «Музей – відкритий простір» URL: <https://vinnytsia-museum.in.ua/exhibitions/2016/museum-festival> (дата звернення 18.10.2024)
61. Совщак, А. (2023, 26 жовтня). В Україні створили віртуальний музей вкраденого мистецтва. Український тиждень. URL: <https://tyzhden.ua/v-ukraini-stvoryly-virtualnyj-muzej-vkradenoho-mystetstva>(дата звернення 21.09.2024)
62. Створення віртуального музею нематеріальної культурної спадщини України URL: <https://uccs.org.ua/stvorennia-virtualnoho-muzeiu-nematerialnoi-kulturnoi-spadshchynu-ukrainy/>(дата звернення 18.10.2024)
63. Степанова В.В. Виявлення і популяризація елементів культурної спадщини України як основа соціокультурних домінант розвитку місцевих громад. У пошуку нових сенсів полікультурного світу. Повоєнний діалог культур: матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф. (Київ 16-17 травня 2024 р.)/ упоряд. В.П. Дячук. Київ: НАКККіМ. 2024. 600 с. С. 470- 473

https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/Konferencii/Zbirnyk_tez_Diachuk_vypravl.pdf (дата звернення 18.10.2024)

64. Тептюк Л.М. Визначення поняття культурної спадщини у сучасному українському законодавстві Матеріали I-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) «Культурно-історична спадщина України: перспективи дослідження та традиції збереження»/ М-во освіти і науки України, Черкас.держ. технол. ун-т. Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І., 2018. 216 с. С.46-48 URL: https://chdtu.edu.ua/files/etbs/_1.pdf (дата звернення 18.10.2024)

65. Україна приєдналася до міжнародної програми «Перша допомога культурній спадщині у час кризи» URL: http://cultua.media/blog/2521_/(дата звернення 30.10.2024)

66. Україна: семінар Культурні маршрути Ради Європи, що проходять через країну URL: <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/-/ukraine-workshop-on-the-cultural-routes-of-the-council-of-europe-crossing-the-country> (дата звернення 18.10.2024)

67. Українці створили 3d-тури зруйнованими Бучею, Бородянкою, Ірпенем та іншими містами Київщини. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/425/ukrainci-stvorili-3d-turi> (дата звернення 18.10.2024)

68. Фальковський А. О., Організаційно-правові засади охорони нематеріальної культурної спадщини: досвід країн Європейського Союзу. *Право і суспільство* № 3 / 2023. С.56-64 URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/3_2023/8.pdf(дата звернення 18.10.2024)

69.Фестиваль сучасного мистецтва AIR ГОГОЛЬFEST URL: <https://vinnitsa.dityvmisti.ua/festyval-suchasnogo-mystetstva-air-gogolfest/>(дата звернення 18.10.2024)

70. Фестиваль української святково-обрядової культури весняного циклу "Якушинецькі весноспіви" 2020 URL: <https://osv-osvita.gov.ua/festival-ukrainskoi-svyatkovoobryadovoi-kulturi-vesnyanogo-ciklu-yakushinecki-vesnospivi-2020-14-52-10-05-03-2020/> (дата звернення 30.10.2024)

71.«Фуд-гід Україною». Каша «Зозуля» URL: <https://specials.platfor.ma/food-guide-ua/>(дата звернення 18.10.2024)

72. Химинець В. В., Цімболинець Г. І. Історико-культурна спадщина як чинник стимулювання економічного розвитку регіону. *Регіональна економіка*. 2020. №3(97). С. 57-64. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-3-6>.

73. Чорнобиль - віртуальна реальність у форматі "360 градусів" (відео) URL: <https://poglyad.tv/chornobil---virtualna-realnist-u-formati-360-gradusiv-video-article>(дата звернення 18.10.2024)

74. Шевченко Н.О. Використання народних обрядових свят в подієвому туризмі. *Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство*. К.: Міленіум, 2016. Вип.ІІ (7). С.35-40
75. Шевченко Н. О. Переосмислення ролі культурної спадщини в післявоєнній туристично-рекреаційній діяльності. *Культура і сучасність: альманах*. 2023. № 1. С. 23–28
76. ЮНЕСКО створює віртуальний музей викрадених культурних цінностей URL: <https://ms.detector.media/internet/post/33143/2023-10-06-yunesko-stvoryuie-virtualnyu-muzey-vykradenykh-kulturnykh-tsinnostey/> (дата звернення 30.10.2024)
77. Як ar-технології роблять культурну спадщину ближчою до людей URL: <https://reherit.org.ua/yak-ar-tehnologiyi-roblyat-kulturnu-spadshhynu-blyzhchoyu-do-lyudej/>(дата звернення 18.10.2024)
78. XIII обласний фестиваль народної творчості "Скарби Поділля", присвячений 30-ій річниці Незалежності України URL: https://www.vocnt.org.ua/event/skarbi_podillya_2021(дата звернення 18.10.2024)
79. Platfor.ma та шеф-кухар Євген Клопотенко оголошують конкурс на рідкісні страви української кухні URL: <https://svoi.city/articles/246105/platfor-ma-ta-shef-kuhar-yevgen-klopotenko-ogoloshuyut-konkurs-na-ridkisni-stravi-ukrainskoi-kuhni>(дата звернення 24.09.2024)
80. Treaty establishing the European Community (Amsterdam consolidated version)- Part Three: Community policies - Title XII: Culture - Article 151 - Article 128 - EC Treaty (Maastricht consolidated version) - Article 128 - EEC URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A11997E151>(дата звернення 18.10.2024)
81. Union européenne. « Projet de l'UE visant à établir une liste des éléments de patrimoine culturel immatériel nécessitant une attention urgente ». 2018. URL : [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/621876/EPRS_BRI\(2018\)621876_FR.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/621876/EPRS_BRI(2018)621876_FR.pdf) (Union européenne, 2018) (дата звернення 30.10.2024)
82. Virtual World Heritage Laboratory, University of Indiana. URL : <https://vwhl.luddy.indiana.edu/projects/index.html> (дата звернення 30.10.2024).
83. Wei L., Dan L. Shenyang Intangible Cultural Heritage Tourism Development Model // *Cross-Cultural Communication*. 2013. Vol. 9. № 5. P. 43–46.
84. Zhuang X., Yao Y., Li, J. Sociocultural Impacts of Tourism on Residents of World Cultural Heritage Sites in China. *Sustainability* 2019. URL : <https://doi.org/10.3390/su11030840> (дата звернення 30.10.2024).

ДОДАТКИ

Додаток 1

ОБЛІКОВА КАРТКА елемента нематеріальної культурної спадщини України

Техніка вишивки «крутяна сорочка» с. Дашківці Вінницького району, Вінницької області

інша назва елемента нематеріальної культурної спадщини (за потреби/наявності)

Крутяна сорочка

(назва, яку використовують громада(и), група(и), окрема(и) особа(и), пов'язана з побутуванням елемента нематеріальної культурної спадщини, або назва, під якою елемент нематеріальної культурної спадщини вже відомий)

1. Загальна характеристика елемента нематеріальної культурної спадщини

Ареал сучасного побутування елемента нематеріальної культурної спадщини	Ареал поширення елемента нематеріальної культурної спадщини	Адміністративно-територіальна одиниця чи її частина в якій зосереджено елемент НКС Вінницька область, Вінницький район, Якушинецька ТГ, с.Дашківці
Ареал побутування елемента нематеріальної культурної спадщини	історичного елемента культурної спадщини	За наявності інформації Вінницька область, Вінницький район, Якушинецька ТГ, с. Дашківці
Носій(і) елемента нематеріальної культурної спадщини, що має(ють) безпосередній зв'язок з елементом НКС та вважає(ють) його частиною своєї спадщини		Громада(и), група(и), окрема(і) особа(и) 1.Ковбасюк Марія Василівна 1946 р.н. (76 років) 2.Токар Пелагія Василівна 1944 р.н. (78 років) 3.Афсафат Галина Іванівна 1946 р.н. (76 років) 4.Повар Явдокія Іванівна 1942 р.н. (80 років) 5.Клепа Олена Володимирівна 1976 р.н. (46 років) 6.Івацко Юлія Олександрівна 2003 р.н. (19 років) 7.Івацко Тетяна Петрівна 1976 р.н.(46 років) 8. Волинець Дар'я Володимирівна 2008р.н (14 років) 9.Хажіу Марія Віталіївна 2014р.н. (8 років) 10.Хажіу Дар'я Віталіївна 2012р.н. (10років) 11.Тиндик Наталія Юріївна 2014 р.н. (8 років) 12.Заболотна Анастасія Анатоліївна 2013р.н (9 років) 13.Заболотна Софія Анатоліївна 2011р.н. (11 років) 14.Коробка Анастасія 2011р.н. (11 років)
Галузь спадщини, яку представляє елемент нематеріальної культурної спадщини		Відмітити потрібне: ☐ ні традиції та форми вираження; ☐ конавське мистецтво; ☐ ичаї, обряди, святкування; ☐ ання та практики, що стосуються природи і Всесвіту; ☒ традиційні ремесла; ☐

<p>Стислий опис елемента</p>	<p>Одна із цінностей культури у с. Дашківці є техніка вишивки «крутяна сорочка». У техніці вишивки «Крутяна сорочка» використовується тамбурний шов. Першим етапом для вишивання даного візерунку є перенесення рапорту на кальку або пергамент (прозорий папір). Перенесення малюнку здійснюється методом копіювання за допомогою копірки. На тверду поверхню викладаємо тканину на яку планується перенесення малюнку. Поверх тканини кладемо копірку, на неї кальку з раніше намальованим візерунком та все це фіксуємо шпильками, олівцем або ручкою обводимо по контуру весь малюнок. Рапорт дублюється бажаною кількістю разів.</p> <p>Техніка вишивки «Крутяна сорочка» вишивається тамбурним швом у дві нитки. В даному випадку використовувалися бавовняні нитки.</p> <p>Техніка закріплення нитки виконується петелькою за одну нитку тканини. Цей шов виконується знизу вверх. Робочу нитку закріплюємо з виворітної сторони на місці початку шва. Виводимо голку з робочою ниткою на лицьову сторону, вколюємо її на місці виколу. Повертаємо голку вверх, набираємо на неї дві нитки підкання (поперечна нитка тканини) між двома паралельними нитками основи і вколюємо її так, щоб вістря голки було добре видно (не менше 1/3 голки). Робоча нитка при цьому повинна постійно лежати справа голки. Обводимо робочу нитку попід вістря голки справа наліво, притримуючи її великим пальцем лівої руки. Виводимо голку на лицьову сторону, знову вколюємо на місці попереднього виколу (за петлевым стібком, що утворився) і таким же способом накладаємо стібки до кінця лінії шва. Таким чином вишивається по контуру малюнка створюючи завитки.</p> <p>Орнамент вишивки геометрично-рослинний, в основі якого лежить прямі лінії і завитки, що розміщується по обидва боки прямої лінії.</p> <p>В кольоровій гамі чорний колір є домінуючим- основа орнаменту сорочки, до якого додається найчастіше червоний, рідше синій та зелений кольори. В окремих випадках є присутнім жовтий колір. Дана техніка вишивки використовуються на сорочках. Даний орнамент є унікальним і не використовується в інших регіонах України.</p>
<p>Матеріальні предмети, пов'язані з елементом нематеріальної культурної спадщини</p>	<p>Тканина, голка, нитка для вишивання, ножиці, п'яльця для вишивки, калька, олівець, шпильки</p>
<p>Стисле визначення стану життєздатності елемента нематеріальної культурної спадщини</p>	<p>Опис стану життєздатності: середній вік носіїв елемента: 35 років загальний вік: від 8 до 80 років широта охоплення елементом нематеріальної культурної спадщини членів громади (кількість носіїв) та ареал поширення елемента нематеріальної культурної спадщини;</p>

	<p>Ареал побутування даного елемента поширений виключно в селі Дашківці Якушинецької ТГ Вінницького району, Вінницької області.</p> <p>способи передачі елемента нематеріальної культурної спадщини в громаді від покоління до покоління, опис цього процесу;</p> <p>Аби продовжити життєздатність елемента, техніку вишивки “крутяної сорочки” передала молодшому поколінню Ковбасюк Марія Василівна- жителька с.Дашківці.</p> <p>Таємниця та знання елемента - техніка вишивки “крутяна сорочка”передаються з покоління в покоління.</p> <p>загрози сучасному побутуванню елемента нематеріальної культурної спадщини або ризику, що можуть виникнути в майбутньому для побутування елемента (за наявності);</p> <p>Загрозами побутуванню елемента нематеріальної культурної спадщини можуть бути: світова глобалізація та втрата ідентичності, нав'язування моди чужоземних мистецтв, зникнення носіїв, відсутність бажання носіїв передавати свої вміння.</p> <p>необхідність вжиття заходів із забезпечення життєздатності елемента нематеріальної культурної спадщини на цей час, опис заходів, необхідних для усунення існуючих загроз або уникнення майбутніх ризиків, для збереження елемента нематеріальної культурної спадщини.</p> <p>З метою збереження і забезпечення життєздатності традиційної вишивки “крутяна сорочка” с. Дашківці працівниками закладів культури проведено майстер-класи для місцевий майстрів та учасників клубного формування “Умілі ручки” та “Господарочка”. В приміщенні Дашковецького сільського клубу облаштовано світлицю. У світлиці зібрані зразки традиційного старовинного одягу, а також посуд, хустки, обереги.Велику увагу приділено саме сорочкам вишитих технікою “крутяна сорочка”.</p>
<p>Подібні елементи нематеріальної культурної спадщини, які існують у сусідніх адміністративно-територіальних одиницях чи їх частинах (за наявності інформації)</p>	<p>Вказуються елементи нематеріальної культурної спадщини, що подібні до елемента нематеріальної культурної спадщини, на який заповнюється облікова картка</p> <p>не виявлено</p>
<p>Інформація щодо включення елемента нематеріальної культурної спадщини до місцевого переліку елементів нематеріальної культурної спадщини (інформаційної системи, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та</p>	<p>За наявності номер наказу місцевого переліку</p> <p>Протокол засідання комісії з нематеріальної культурної спадщини Якушинецької сільської ради Вінницького району Вінницької області із занесення елемента НКС «техніка вишивки «Крутяна сорочка»с. Дашківці до місцевого та обласного списків з подальшим просуванням до Національного та Міжнародних списків елементів культурної спадщини №1 від 24 травня 2022року.</p>

доступ до інформації про наявні в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці елементи нематеріальної культурної спадщини з метою їх охорони)	Наказ від 24. 05.2022 року № 32-ос відділу освіти, культури та спорту Якушинецької сільської ради «Про занесення елемента «техніка вишивки «Крутяна сорочка» с. Дашківці до нематеріальної культурної спадщини Якушинецької територіальної громади
--	--

2. **Заходи з охорони елемента нематеріальної культурної спадщини**

<p>Зазначаються заходи, які проведено та плануються для забезпечення життєздатності елемента, рівень залучення до них членів громади, носіїв елемента: ідентифікація, документування, дослідження, збереження, захист, популяризація, передання наступним поколінням, інші заходи.</p> <p>Заходи, які проведено для забезпечення життєздатності елемента.</p> <p>В рамках навчання в освітньо-тренінговій програмі “АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРНОГО ЛІДЕРА 2.0” при Міністерстві культури та інформаційної політики України, було проведено дослідження культурного потенціалу Якушинецької громади, під час якого в с. Дашківці виявлено елемент НКС - техніку вишивки “крутяна сорочка”. З метою збереження елемента та його подальшої популяризації було відзнято відео та фото матеріали. Елемент - техніка вишивки “крутяна сорочка” занесено до місцевого переліку елементів НКС.</p> <p>Вищезазначену техніку представлено місцевим майстрам на майстер-класі, який проводила Клепа О.В.</p> <p>Дану техніку Олена Клепа популяризує і в роботі клубного формування Дашковецького сільського клубу - гуртку з декоративно-прикладного мистецтва - "Умілі ручки" та "Господарочка".</p> <p>З метою занесення елемента до обласного переліку елементів НКС, відзнято відео та фото матеріали для облікової картки та підготовлено всі матеріали до неї.</p> <p>Заходи, які плануються провести для забезпечення життєздатності елемента.</p> <p>Щоб популяризувати старовинну техніку вишивання “крутяна сорочка” планується:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проведення уроків народознавства в світлиці в якій представлені експонати; - створення та презентація відео покрокового майстер-класу з техніки вишивки “крутяна сорочка”; - представлення техніки вишивку “крутяна сорочка” на урок трудового навчання в місцевій школі; - створення та розміщення відеороликів про техніку вишивки “крутяна сорочка ” в мережі інтернет; - написання статті в журнал Вінницького обласного центру народної творчості “Світлиця”.
--

3. **Участь заінтересованих сторін у підготовці облікової картки**

<p>Зазначаються установи, організації, громади, групи, окремі особи, в тому числі носії елемента, які та в який спосіб брали участь у підготовці облікової картки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Якушинецька сільська рада (Грабова Людмила Миколаївна - заступник сільського голови Якушинецької сільської ради) 2. Відділ освіти, культури та спорту Якушинецької сільської ради (Мазурик Андрій Дмитрович - начальник відділу освіти, культури та спорту Якушинецької сільської ради) 3. Третяк Тетяна Михайлівна - староста Дашковецького старостинського округу 4. Степанова Віта Володимирівна - інспектор з питань культури відділу освіти, культури та спорту Якушинецької сільської ради
--

5. Вісіцька Надія Михайлівна - завідувач структурного підрозділу комунального закладу «ЦЕНТР КУЛЬТУРИ ТА ДОЗВІЛЛЯ ЯКУШИНЕЦЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ» - Дашковецький сільський клуб.
6. Паренюк Жанна Михайлівна - керівник клубного формування з пошуку та дослідження елементів НКС «ЕтноGRAFiЯ» (Зарванецького сільського будинку культури)
7. Дем'янюк Галина Олександрівна - учасниця клубного формування з пошуку та дослідження елементів НКС «ЕтноGRAFiЯ».
8. Носії елемента:
- Клепа Олена Володимирівна; - Ковбасюк Марія Василівна;
 - Токар Пелагія Василівна; - Афсафат Галина Іванівна;
 - Повар Явдокія Іванівна; - Івацко Юлія Олександрівна;
 - Івацко Тетяна Петрівна; - Волинець Дар'я; ;
 - Хажіу Дар'я; Хажіу Марія
 - Тиндик Наталія; - Коробка Анастасія
 - Заболотна Софія; - Заболотна Анастасія

4. Згода носія(їв) елемента нематеріальної культурної спадщини на його(їх) занесення до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України, спосіб її отримання

усна згода

згода, зафіксована аудіозаписом

згода, зафіксована відеозаписом

згода не запитувалася (нижче зазначити причину)

5. Допоміжні матеріали, що презентують елемент нематеріальної культурної спадщини

Назва	Кількість	Стислий опис зображеного (зафіксованого) у фото-, аудіо-, відеоматеріалах	Дата виконання (день, місяць, рік)	Прізвище, ім'я, по батькові, посада, науковий ступінь, вчене звання (за наявності) особи, яка підготувала допоміжні матеріали
Фотоматеріали	До 10 од.	фото 1-3 старовинні експонати сорочок вишитих технікою «крутяна сорочка»; фото 4-7 - зразки окремих елементів вишивки фото 8 - носії елемента (з права - Ковбасюк М.В., з ліва - Клепа О.В.) фото 9 - процес передачі техніки вишивки «крутяна сорочка» від Клепи О.В. місцевим майстриням: Івацко Ю.О. та Івацко Т.П. фото 10- учасники народного фольклорно-етнографічного ансамблю «Мальви» одягнені у	15.05.2022	Вісіцька Надія Михайлівна – завідувач структурного підрозділу комунального закладу «Центр культури та дозвілля Якушинецької сільської ради» - Дашковецький сільський клуб.

		сторочках вишитих технікою “крутяна сорочка”		
Аудіоматеріали	До 5 записів не більше 30 хв.	-		
Відеоматеріали	До 5 записів не більше 30 хв.	відео 1 - передача техніки вишивки “крутяна сорочка” Ковбасюк Марії Василівни (4:33хв); відео 2 -представлення техніки вишивки “крутяна сорочка” на занятті гуртка декоративно-прикладного мистецтва “Умілі ручки” Дашковецького сільського клубу (00:49хв)		Вісіцька Надія Михайлівна – завідувач структурного підрозділу комунального закладу «Центр культури та дозвілля Якушинецької сільської ради» - Дашковецький сільський клуб.

До облікової картки може додаватися інформація про наявні інформаційні ресурси щодо елемента нематеріальної культурної спадщини, зокрема друковані джерела, посилання в мережі Інтернет. Перелік джерел подається згідно з правилами бібліографічного опису.

6. Облікову картку підготовлено

Посада, найменування організації	Спеціальність, науковий ступінь, вчене звання (за наявності)	П.І.Б.	Підпис	Дата складення
інспектор з питань культури відділу освіти, культури та спорту Якушинецької сільської ради		Степанова Віта Володимирівна		

Посада (зазначається посада керівника відповідального структурного підрозділу органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування або уповноваженої особи установи, організації, громадського об'єднання тощо, відповідального(ї) за підготовку облікової картки)	_____ _____ (підпис) М.П. (за наявності)	Ініціали, прізвище Степанова Віта Володимирівна
--	--	---

Додаток 2

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства культури
та інформаційної політики України
28.12. 2023 року №794

Облікова картка елементу нематеріальної культурної спадщини

Традиції приготування та споживання каші «Зозулі»

(офіційна/визнана назва елемента нематеріальної культурної спадщини, до 10 слів)

Каша «Зозуля»

(назва елемента нематеріальної культурної спадщини, яка побутує у відповідній громаді/спільноті)

I. Загальна характеристика елемента нематеріальної культурної спадщини

Назва відповідних спільнот, груп або осіб, які практикують елемент нематеріальної культурної спадщини
Спільнота не має конкретної назви, складається з чоловіків, жінок та дітей різного віку.
Географічне розташування елемента нематеріальної культурної спадщини
На сьогодні відповідно до досліджень відомо, що традиція приготування побутує в с. Дашківці, с.Зарванці, с.Якушинці, Лисянка, Широка Гребля, Микулинці Якушинецької ТГ Вінницького району, Вінницької області.
1. Основні відомості про елемент нематеріальної культурної спадщини У цьому підрозділі зазначається основна інформація про елемент нематеріальної культурної спадщини. Інформація викладається стисло, зрозуміло та є доступною для сприйняття.
1.1. Короткий опис елемента нематеріальної культурної спадщини (історія та сучасний стан побутування, не більше 300 слів)
Традиція приготування та споживання пшоняної каші «Зозуля» історично побутувала на території нинішньої Вінниччини та, можливо, на інших територіях України, зі своїми відмінностями. Спершу страва мала ритуальне значення – можливо, її готували на свята, або ж вона мала обрядовий характер. На сьогодні обрядовий аспект втрачено, однак, зважаючи на складники каші, можемо припустити, що її могли готувати на свята чи обрядові обіди, наприклад, на Колодія. Традиція приготування тісно пов'язана з розвитком місцевого господарства: вирощуванням проса, з яким пов'язано багато приказок, наприклад, «Не моє просо, не мої горобці, не буду відганяти», «В чуже просо не пхай носа», «Боїшся горобців не сій проса» і т.д.; виробленням молока, масла, яєць, меду – саме ці продукти традиційно входили до складу страви. На сьогодні замість меду часто застосовують цукор.

Складники страви є досить поживними, зокрема пшоно добре засвоюється. Саме походження назви каші, ніжної та солодкуватої на смак з чорними вкрапленнями маку дійсно дещо нагадує рябеньку пташечку зозулю. Єдиного способу приготування не існує, все залежить від смакових якостей господині, однак можемо говорити про спільні риси – це складники, про які сказано вище, та томління в печі чи духовій шафі. Каша «Зозуля» представляє спосіб харчування та спосіб господарювання, ці речі є взаємопов'язаними. Страва сьогодні готується в родинях і вживають її як у будень, так і на свята, кожна господиня має свої рецепти та секрети, пов'язані з вибором складників, додаванням меду чи цукру, тривалістю приготування та традицією подавання.

1.2. Галузь спадщини, яку представляє елемент нематеріальної культурної спадщини (необхідне вибрати)

- виконавське мистецтво;
- звичаї, обряди, святкування;
- знання та практики, що стосуються природи та всесвіту;**
- традиційні ремесла;
- традиційна кухня;**
- народні ігри;
- фестивалі;
- народна медицина (ті елементи НКС, що не шкодять здоров'ю та життю людини);
- народні промисли;
- традиційна музика;
- культурні простори.

1.3. Носії елемента нематеріальної культурної спадщини, їх роль в охороні та передачі елемента нематеріальної культурної спадщини (зазначається загальна інформація про носії із визначенням їх ролі у охороні та передачі елемента нематеріальної культурної спадщини – гендерна, вікова характеристики, не більше 100 слів)

Носіями елемента є люди різного віку, різної статі, різного соціального статусу та різних національностей, які проживають у селі Дашківці.ф Вік носіїв коливається від 5 до 90 років. Господині, в деяких випадках господарі, займаються приготуванням страви та передачею знань під час цієї процедури. Громада включає в себе виробників проса, молока, яєць, меду, які є мешканцями громади, а в багатьох випадках - членами родини.

1.4. Передача знань та навичок, пов'язаних з елементом нематеріальної культурної спадщини, на дату подання (описується передача елемента нематеріальної культурної спадщини від покоління до покоління, не більше 100 слів)

Як правило, знання та уміння передаються в родинях від старшого покоління до молодшого шляхом спільного приготування страви та спільного споживання, крім того, знання передаються під час ведення спільного господарства – випасання та утримання худоби, утримання птиці, приготування масла тощо.

1.5. Соціальна функція елемента нематеріальної культурної спадщини (описується роль і значення елемента нематеріальної культурної спадщини для громади/спільноти, не більше 300 слів)

Елемент є дуже важливим для громади, оскільки формує почуття приналежності, об'єднує навколо себе родини в процесі приготування та споживання. Під час смакування каші за

спільним столом відбувається міжпоколінна передача знань, міжпоколінне спілкування, яке спілкування сприяє соціальній згоді та взаєморозумінню між різними поколіннями.
1.6. Основні загрози та ризики, які можуть вплинути на побутування елемента нематеріальної культурної спадщини (не більше 100 слів)
Загрозами побутуванню елемента нематеріальної культурної спадщини можуть бути: популяризація напівфабрикатів, мода на страви інших країн, формування нових смаків, кулінарна революція – з’являться продукти, які є результатом роботи науковців, відсутність потрібних інгредієнтів, заміна традиційних складників, таких як пшоно, більш доступними, наприклад, пшоно можуть замінити рисом; зведення живої культури, традиції приготування та споживання каші «Зозулі» до категорії гастроспадщини, звужуючи, таким чином, живу традицію харчування чи гастрономічну культуру; використання інформації про елемент у проєктах без поінформованої згоди громади, участь у будь-яких проєктах, нехтуючи думкою носів. Надмірне використання елемента у фестивалній діяльності, що може призвести до спрощення рецептури.
2. Заходи (плани) з охорони елемента нематеріальної культурної спадщини
2.1. Заходи, здійснені громадою/спільнотою на дату подання (зазначаються найважливіші заходи, які впливають на побутування елемента нематеріальної культурної спадщини, не більше 100 слів)
Громада, яка практикує елемент, спільно з Вінницьким обласним центром народної творчості впродовж останніх 5 років: <ul style="list-style-type: none"> - проводила дослідження, здійснювала запис розповідей носіїв; - фотофіксацію; - досліджувався простір, пов’язаний із елементом; - брала участь у заходах, як на національному, так і обласному рівнях – семінари, конференції, фестивалі – з метою поширення інформації про елемент.
2.2. План з охорони елемента нематеріальної культурної спадщини на 5 років (не більше 300 слів)
Громада, яка практикує елемент, спільно з Вінницьким обласним центром народної творчості та іншими заінтересованими організаціями, розробили План з охорони елемента на період 2024-2028 рр., з його можливим оновленням, відповідно до ситуації: <ul style="list-style-type: none"> - Підвищення обізнаності про елемент з метою уникнення загроз та ризиків, визначених вище, шляхом проведення семінарів, круглих столів, конференцій, популярних видань – 2024-2028 рр.; - Підвищення обізнаності серед носіїв практиків, поширення інформації яка стосується елемента – 2024-2028 рр.; - Дослідження елемента із залученням дослідників, науковців з метою дослідження втрачених сегментів елемента – 2024-2028 рр.; - Інвентаризація елемента – фото, відео фіксація, інтерв’ювання 2024-2028 рр.;
3. Згоди носіїв на включення елемента нематеріальної культурної спадщини до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України
3.1. Участь громади/спільноти в процесі підготовки подання та способі отримання згоди (описуються способи залучення до підготовки спільнотою подання та їх роль, способи

отримання згоди – після інформування, опитування, індивідуальні зустрічі тощо, не більше 100 слів)
Отримання згод проводилась під час семінару-обговорення, до підготовки подання залучалися носії-практики які брали участь в обговоренні, підготовки Плану з охорони, також проводилися індивідуальні розмови з носіями.
3.2. Згода носія (ів) елемента нематеріальної культурної спадщини на його включення до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України, спосіб її (їх) отримання (необхідне вибрати)
☒ письмова згода; ☐ згода, зафіксована аудіозаписом; ☐ згода, зафіксована відеозаписом; ☐ згода не запитувалася (нижче зазначити причину).
3.3. Участь заінтересованих організацій (зазначаються організації, які брали участь у підготовці подання та їх роль у підготовці, не більше 100 слів)
<p>В першу чергу активну участь у підготовці подання брали носії-практики шляхом надання інформації, участі в інвентаризації, фото та відео фіксації.</p> <p>Відділ освіти та культури Якушенецької сільської ради виконував основну роль в організації роботи зі збирання інформації та оформлення подання. Управління культури та креативних індустрій департаменту гуманітарної політики Вінницької обласної військової адміністрації надавало організаційно-адміністративну підтримку.</p> <p>Вінницький обласний центр народної творчості забезпечив консультативною допомогою з оформлення подання, проведення інвентаризації, а також підготовки Плану з охорони, заходів з проведення обговорення, отримання поінформованих згод.</p>

II. Контактні дані

Відповідальна (і) контактна (і) особа (и)
Прізвище, ім'я: Степанова Віта Володимирівна Організація: відділ освіти, культури та спорту Якушинецької сільської ради Поштова адреса: E-mail: Контактний номер телефону:
Уповноважена (і) особа (и) для підпису подання
Прізвище, ім'я Організація Поштова адреса: E-mail: Контактний номер телефону: Підпис Дата